

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ
ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Μια προσφυγική ιστορία του 1922 ΙΣΤΟΡΙΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Εύη Συρίγα
ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΟΣΙΑΣ
2022-2023

Μια προσφυγική ιστορία»

ΘΕΜΑ: Το σχολείο σας συμμετέχει στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Μαθητικής Δημιουργίας για τους πρόσφυγες, που έχει προκηρυχθεί με θέμα «Μια προσφυγική ιστορία». Να δημιουργήσετε μικροδιήγημα έκτασης 300 λέξεων για έναν/μία πρόσφυγα της Σμύρνης του 1922 είτε σε α' πρόσωπο σαν να είστε ο ίδιος/-α ή σε τρίτο ως παντογνώστης αφηγητής.

ΣΤΟΧΟΙ

Επιδιώκεται οι μαθητές/-ήτριες να αναπτύξουν δεξιότητες οπτικού γραμματισμού, ιστορικής μάθησης, οικοδόμησης της ιστορικής γνώσης, ψηφιακού γραμματισμού, και καλλιέργειας της ενσυναίσθησης μέσω της δημιουργικής γραφής. Έχει προηγηθεί εξοικείωση με τους Οδηγούς ανάγνωσης ιστορικών γραπτών και οπτικοακουστικών πηγών και με τις προφορικές μαρτυρίες.

Δείτε: α) [Οδηγός ανάγνωσης των γραπτών ιστορικών πηγών \(Φωτόδεντρο\)](#)

β) [Οδηγός ανάγνωσης των οπτικοακουστικών ιστορικών πηγών \(Φωτόδεντρο\)](#)

γ) [Μαθαίνω να μελετώ τις προφορικές μαρτυρίες \(μικρός οδηγός\) \(Φωτόδεντρο\)](#)

ΠΗΓΕΣ

- [Ιστορικά ερωτήματα και πηγές-Οι πρόσφυγες του 1922 \(Φωτόδεντρο\)](#)
- [Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 \(ντοκιμαντέρ\)](#)
- [ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος \(1919-1922\), ΠΗΓΗ 3](#)
- [ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1](#)
- [ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2](#)

ΑΦΟΡΜΗΣΗ για την ιστορία σας μπορούν να αποτελέσουν **μόνο οι παραπάνω ΠΗΓΕΣ**. Αφού γράψετε την αφήγηση, να αναφέρετε ποια ή ποιες πηγές χρησιμοποιήσατε.

Μια προσφυγική ιστορία

Αυτό το «προσωρινά» κράτησε κάποια χρόνια και οι δυσκολίες ήταν πολλές. Υποφέραμε από το κρύο, γιατί η περιοχή ήταν δάσος από πεύκα, η σημερινή Δροσιά, που τότε οι γύρω ντόπιοι το ονόμαζαν Ρωσοχώρι, επειδή μαζί με εμάς βρήκαν καταφύγιο και Έλληνες πρόσφυγες από περιοχές της Ρωσίας. Εκτός από κάποια κρατική βοήθεια, δεν είχαμε άλλες πηγές, για να εξασφαλίσουμε τα αναγκαία τρόφιμα, τον ρουχισμό και ό,τι άλλο χρειάζεται ο άνθρωπος για να επιβιώσει. Αντιμετωπίζαμε και την καταφρόνια των ντόπιων που μας αποκαλούσαν «τουρκόσπορους», δεν μας έδιναν δουλειές και νιώθαμε ξένοι στην πατρίδα μας.

Επιβιώσαμε, γιατί αναπτύξαμε στενές σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ μας και δεν χάσαμε το κουράγιο, την ελπίδα αλλά και το πείσμα, να ξαναφτιάξουμε τη ζωή μας στον καινούργιο τόπο, που μας έριξε η μοίρα. Ο τόπος της καρδιάς μας, η Ελλάδα που ζέσταινε την ψυχή μας, όσο ζούσαμε μακριά της, τώρα είχε γίνει ο τόπος της εξορίας μας. Πέρασαν πολλά χρόνια για να αποκτήσουμε κανονικά σπίτια, να εργαστούμε και να ζήσουμε με τις οικογένειές μας κάνοντας όνειρα για τα παιδιά μας και το μέλλον μας. Όμως, πάντα μέσα στην καρδιά μας φωλιάζει η νοσταλγία για την πατρίδα που χάσαμε και που την ξαναβρίσκουμε μόνο στα όνειρα μας. Μας ξύπνησαν οι καμπάνες που χτυπούσαν ασταμάτητα, η αίσθηση του καπνού στην αναπνοή μας και οι φωνές μέσα κι έξω από το σπίτι. Την ίδια στιγμή οι γονείς μας μπήκαν θορυβημένοι στο δωμάτιό μας και μας σήκωσαν. «Γρήγορα, πρέπει να φύγουμε, να φτάσουμε στη Σμύρνη». Ύστερα από ταλαιπωρία φτάσαμε στην πόλη, που καίγονταν και ο κόσμος συνωστισμένος στο λιμάνι προσπαθούσε να μπει σε κάποια βάρκα, για να φύγει μακριά από τον εφιάλτη. Ο πατέρας μου είχε κάποιο φίλο του ψαρά και κατάφερε να τον ειδοποιήσει. Έτσι, φτάσαμε στον Πειραιά και από εκεί ύστερα από πολλές εβδομάδες μάς δόθηκε η εντολή να πάμε στα βόρεια της Αττικής, σε μια περιοχή μαζί με άλλους πρόσφυγες. Η κυβέρνηση μάς μοίρασε σκηνές, για να στεγαστούμε προσωρινά, όπως μας είπαν.

ΠΗΓΕΣ

Ενότητα 38 πηγή 3

Ενότητα 39 πηγή 1

Ενότητα 44 πηγές 1 και 2

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΕΛΕΝΗ

(διάκριση)

Μια προσφυγική ιστορία

Ονομάζομαι Αθηνά Χρηστίδου, είμαι 106 χρονών και γεννήθηκα στη Σμύρνη το 1917. Ζούσα με τη μητέρα μου, τον πατέρα μου και τα τρία αδέρφια μου σε ένα μαχαλά της Σμύρνης. Η ζωή μας κυλούσε ωραία, εμείς μιλούσαμε και τα ελληνικά και τα τούρκικα. Στη γειτονιά κάναμε παρέα με όλα τα παιδιά των Τούρκων και ζούσαμε αρκετά πλουσιοπάροχα. Η μαμά μου ήταν εξαιρετική μαγείρισσα αλλά και τεχνήτρια στην κατασκευή χαλιών και υφαντών. Ο μπαμπάς μου είχε μία μικρή βιοτεχνία με δέρματα και για κατασκευή παπουτσιών.

Ένα καλοκαιρινό πρωινό του Αυγούστου το 1922 η ζωή μας άλλαξε. Ήταν το πρωί της 27ης Αυγούστου... η χειρότερη μέρα της ζωής μου. Ξέσπασε μία πολύ μεγάλη φωτιά στην πόλη της Σμύρνης. Έλληνες και Αρμένιοι έτρεχαν δεξιά και αριστερά, για να γλιτώσουν από τις σφαγές των Τούρκων. Μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, γυναίκες με μωρά έτρεχαν ανάμεσα στις φλόγες και Τούρκοι έμπαιναν στα σπίτια μας και μας έβγαζαν με τη βία έξω.

Εγώ έμεινα με τη μητέρα μου και την μεγάλη μου αδερφή, ενώ τα ίχνη του πατέρα μου χάθηκαν πολύ γρήγορα. Ξαφνικά, μία γειτόνισσα μάς ειδοποίησε ότι έπρεπε να πάρουμε ό,τι πιο πολύτιμο είχαμε και να φύγουμε γρήγορα από το σπίτι. Εγώ πήρα το αγαπημένο μου πάνινο παιχνίδι, που μου το είχε ράψει η μητέρα μου και εκείνη πήρε την εικόνα του Αγίου Νικολάου και ένα εργόχειρο πολύ αγαπημένο. Με πολύ γρήγορες κινήσεις μάς κατεύθυναν προς την προκουμαία και εκεί μας υποχρέωσαν να μπούμε τα γυναικόπαιδα μέσα στις βάρκες.

Έτσι, ξεκίνησε το ταξίδι μας για το άγνωστο, το οποίο θα ήταν μία πολύ μεγάλη περιπέτεια. Η οικογένειά μου είχε χωριστεί. Όσοι βρισκόμασταν μέσα στη βάρκα είχαμε έναν κόμπο στο στομάχι και πολύ αγωνία. Οι περισσότεροι δεν πρέπει να γνωρίζαμε κολύμπι και αυτό έκανε το ταξίδι μας ακόμα πιο τρομακτικό. Η αγωνία κορυφώθηκε, όταν ο καιρός χάλασε και πελώρια κύματα χτύπαγαν τη βάρκα μας και εμάς τους ίδιους. Το τελειωτικό χτύπημα ήρθε από ένα πάρα πολύ μεγάλο κύμα, που νομίζαμε ότι θα πνιγόμασταν. Όμως σε μία στιγμή ψυχραιμίας η μητέρα μου έβγαλε την εικόνα του Αγίου Νικολάου και αρχίσαμε όλοι να προσευχόμαστε. Ο βαρκάρης όμως μέσα στον πανικό του, ήθελε να ρίξει την εικόνα στη θάλασσα για να ηρεμήσει. Η μητέρα μου του είπε ότι προτιμούσε να πέσει η ίδια μέσα στην θάλασσα. Τότε λοιπόν όλοι μαζί αρχίσαμε να λέμε το Πάτερ Ημών δυνατά και η θάλασσα ως εκ θαύματος ηρέμησε.

Πηγές

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

Πρόσφυγας με δρόμο την Ελλάδα

Ήμουν νεαρή κοπέλα όταν ήρθα πρόσφυγας στην Ελλάδα από την πατρίδα μου, τη Σμύρνη. Θυμάμαι που όταν φτάσαμε εγώ με την μητέρα μου επιτέλους στην Ελλάδα, κύλησαν δάκρυα ανακούφισης σαν μια επιθετική βροχή από τα μάτια μου. Μέχρι να φτάσω στην Ελλάδα είχα περάσει πολλές συμφορές. Μάλιστα, θα θυμάμαι για πάντα πολύ χαρακτηριστικά την μέρα που είδα τους Τούρκους στρατιώτες να εισβάλλουν στη πόλη και να τη λεηλατούν, καθώς ταυτόχρονα αντίκριζα το θέαμα των δικόν μου ανθρώπων, ανθρώπων της διπλανής πόρτας να σφάζονται μακάβρια από τους κατακτητές. Έτσι, η μητέρα μου και εγώ τρέξαμε τρομοκρατημένες στο λιμάνι με την ελπίδα να βρούμε ένα καράβι, το οποίο θα μας οδηγούσε στον δρόμο για την προσφυγιά. Βρισκόμασταν στο μουράγιο για πέντε ημέρες συνεχόμενες με την ελπίδα να σωθούμε. Γύρω μας ήταν και άλλοι τόσοι άνθρωποι, γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι και νεαροί, όλοι να έχουν μείνει με τα μάτια γουρλωμένα και γεμάτα φόβο, καθώς και το μόνο που τους είχε μείνει από περιουσία ήταν μια μπανανιά ή ένα χράμι ή έστω ένα πάπλωμα και αυτά ίσα ίσα για να μπορέσουν να κοιμηθούν πιο άνετα στην προκουμαία. Ευτυχώς, ήμουν τυχερή και είχα σώσει ένα πάπλωμα και ένα μικρό πουγκί, που είχε μέσα μερικές λίρες. Σταθήκαμε τυχερές και σωθήκαμε, καθώς μας πήρε ένα πλοίο με αρκετούς άλλους ανθρώπους και άρχισε τον δρόμο του για την Ελλάδα.

Ύστερα από την άφιξη μας στην Ελλάδα είχαμε την ελπίδα πως τη στιγμή που δεν κινδύνευε η ζωή μας, θα είναι καλύτερα τα πράγματα. Εξάλλου Έλληνες ήμαστε και εμείς, όλοι οι Μικρασιάτες, ήμαστε σαν αδέρφια με τους κατοίκους της Ελλάδας. Έλα όμως που όλη αυτή η ελπίδα που είχα ήταν λανθασμένη. Κάθε μέρα έπρεπε να αντιμετωπίσω τα προσβλητικά σχόλια που άκουγα από τους γηγενείς, καθώς Σμυρνιά με ανεβάζανε, επειδή με θεωρούσαν πόρνη, διότι είχα μάθει από την πατρίδα μου να κρατάω τον εαυτό μου περιποιημένο και Τουρκόσπορο με κατεβάζανε χωρίς βέβαια να ξέρουν πως κανένας Μικρασιάτης που ήρθε πρόσφυγας στην Ελλάδα δεν ήταν στην καταγωγή Τούρκος ούτε είχαμε την ίδια κουλτούρα με τους Τούρκους. Μάλιστα, λίγα χρόνια μετά την άφιξή μας στην Ελλάδα η λέξη «πρόσφυγας» είχε αποκτήσει πολύ υποτιμητική σημασία στο λεξιλόγιο των γηγενών. σε σημείο που σκεφτόντουσαν να μας διαχωρίσουν από εκείνους με κίτρινα περιβραχιόνια, δηλαδή ήθελαν να κάνουν πράγματα παράλογα, που ξεπερνούν τη λογική, ξεχνώντας ότι ήμαστε αδέρφια.

ΠΗΓΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- α) ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, Πηγή 2
- β) ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), Πηγή 3

Μικρά Ασία

1915, Καππαδοκία, Ικόνιο, Σύλλη

Στη Σύλλη ζούσαμε ειρηνικά με τους Τούρκους κατοίκους έως ότου έρχεται ο τουρκικός στρατός και αρπάζει όλους τους Ρωμιούς και μας παίρνει για «περιπάτους» στα βάθη της Μικράς Ασίας δίχως τροφή και νερό.

Άγνωστη ημερομηνία, Περίχωρα του Ερζερούμ

Όλοι πεθαίνουμε από την πείνα, το κρύο, τη δίψα και τις αρρώστιες. Οι άντρες είναι στα αμελέ ταμπουρού και περνούν βάσανα. Εμάς (γυναίκες) μας έπαιρναν οι Τούρκοι και μας έβγαζαν στα κορμιά μας τις άρρωστες τους ορέξεις. Μετά από έναν μήνα έρχονται οι Ρώσοι και μας ελευθερώνουν από τη βαρβαρότητα των Τούρκων.

1917, Πόντος

Στον Πόντο, κάτσαμε ίσα με έναν χρόνο, διότι με το που μάθαμε ότι πήγε στη Σμύρνη ο Ελληνικός στρατός, τρέξαμε στο λιμάνι για να πάμε εκεί.

1918, κάπου στη Μαύρη Θάλασσα

Ταξιδεύοντας στη θάλασσα με το καΐκι για τη Σμύρνη, χτυπήσαμε σε βράχο με αποτέλεσμα να βουλιάξει το πλοίο. Ευτυχώς που ξέραμε κολύμπι και είχε κοντά ξηρά και για αυτό καταφέραμε όλοι να σωθούμε.

1919 περίχωρα Κασταμονή

Οδεύουμε στην πόλη, οι Τούρκοι της Κασταμονής εξοργισμένοι μαζί με τους τσέτες εκδιώκουν τους Χριστιανούς. Από τον φόβο μας εμείς και κάποιοι κάτοικοι της πόλης τρέξαμε να κρυφτούμε στα βουνά για να μην μας πιάσουν οι Τούρκοι.

1919 Σμύρνη

Στη Σμύρνη τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά, ο κόσμος ήταν μέσα στη χαρά, διότι πίστευαν πως ήρθε η σωτηρία τους από τους Τούρκους. Οι Τούρκοι νευριασμένοι και ντροπιασμένοι από την κατάληψη της Σμύρνης κάνανε έκτροπα κατά των ελληνικών και ξένων δυνάμεων στην περιοχή.

1922 Σμύρνη

Μένουμε τουλάχιστον τρία έτη στην πόλη της Σμύρνης. Ξαφνικά, ενώ περπατούσαμε στην προκουαία βλέπουμε ένα τραγικό θέαμα. Στρατιώτες του ελληνικού στρατού ξάπλωναν επάνω στην προβλήτα τραυματισμένοι από τις μάχες. Πριν λίγες μέρες κήκε ολοσχερώς η Μαγνησία και πλέον αρχίσαμε να αγχωνόμαστε εάν θα γίνει κάτι παρόμοιο και στη Σμύρνη. Εκείνη τη στιγμή ακούσαμε κραυγές, ήταν το τουρκικό ιππικό και μας έλεγε στα τουρκικά να μην πανικοβαλλόμαστε. Πίσω όμως τους ήταν οι Τσέτες, οι οποίοι άρχιζαν να σφάζουν δίχως έλεος. Τρέξαμε πανικόβλητοι στα ελληνικά πλοία, τα οποία μας εκδίωξαν, το ίδιο συνέβη και στα υπόλοιπα συμμαχικά πλοία. Σταθήκαμε τυχερές. Σταθήκαμε τυχερές, διότι βρήκαμε μια βάρκα και είχαμε μερικά γρόσια, ώστε να πληρώσουμε τον βαρκάρη να μας πάει στη Μυτιλήνη όσο πιο γρήγορα μπορούσε.

Γλιτώσαμε στο παρά πέντε τη σφαγή.

Πηγές

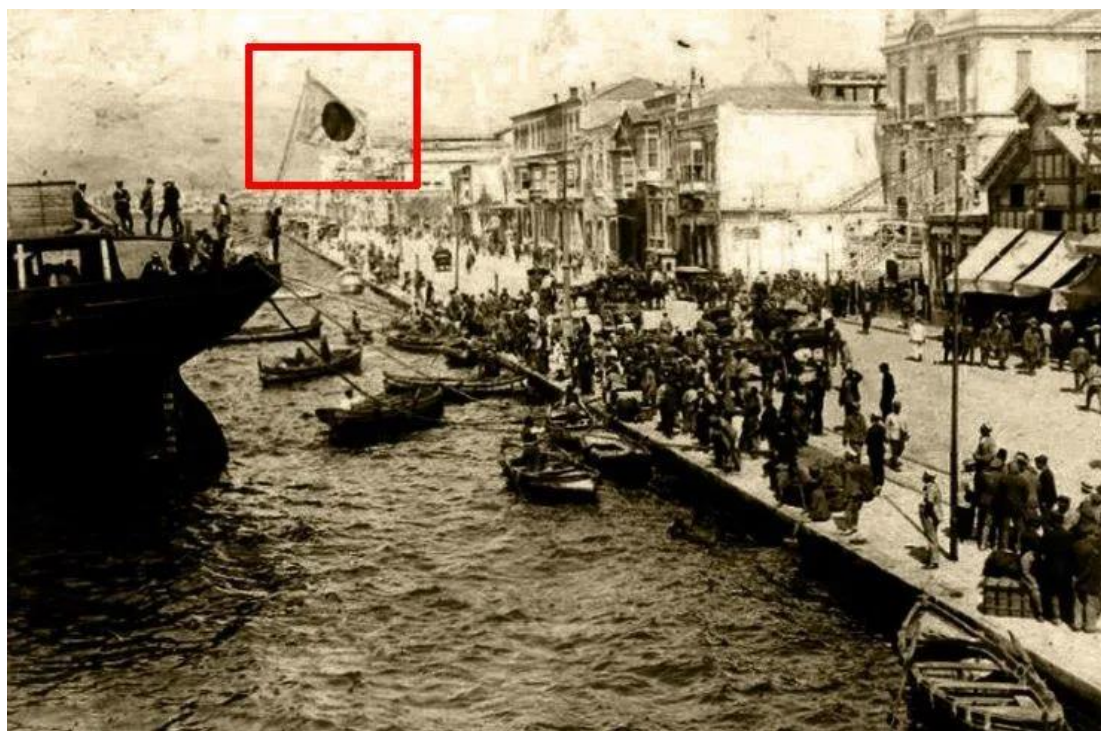
Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου

ΓΙΑΝΝΑΡΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
(διάκριση)

Μια προσφυγική ιστορία

Ακόμη θυμάμαι εκείνη την «κατασκότεινη» μέρα στο λιμάνι της πολυαγαπημένης μου Σμύρνης. Ο κόσμος όλος στο μουράγιο ή πάνω σε μαούνες. Πανικοβλημένοι άνδρες, γέροι και γυναικόπαιδα. Δεν ήξεραν τι θα συμβεί, δεν ήξεραν αν θα σωθούν ή όχι. Ένας πανικός! Κάποιοι είχαν αφήσει τα σπίτια τους και είχαν πάρει τα πράγματα τους. Άλλος με ένα χράμι, άλλος με μια μπατανία.

Όταν νομίζαμε πως όλα έχουν χαθεί, γιατί κανένα πλοίο δεν έπαιρνε κόσμο, ήρθαν μερικά Ιαπωνικά εμπορικά σκάφη και άρχισαν να μαζεύουν κόσμο. Ο καπετάνιος πέταξε στη θάλασσα το εμπόρευμα από μετάξι και δαντέλα, για να χωρέσει περισσότερο κόσμο.

Εγώ με την οικογένεια μου προλάβαμε και μπήκαμε στο καράβι «Τόκει Μάρου» με προορισμό τον Πειραιά.

Όταν φτάσαμε στην Αθήνα είχε ήδη υπογραφεί η συνθήκη ανταλλαγής πληθυσμών και πολλοί Τούρκοι και Έλληνες αναγκάστηκαν να τα χάσουν όλα και να γίνουν πρόσφυγες. Αρχικά ήμασταν σε καραντίνα, υπήρχε και τότε υγειονομικό πρωτόκολλο, καθώς δεν είχε ξεπεραστεί ακόμα η ισπανική γρίπη. Στη συνέχεια μάς ενημέρωσαν σε ποια περιοχή θα εγκατασταθούμε. Μας παραχώρησαν ένα μικρό μέρος γης και πρόχειρες καλύβες. Η ζωή όμως ήταν δύσκολη. Ούτε φαγητό ούτε εύκολη πρόσβαση σε νερό. Ότι αγοράζαμε ήταν χαλασμένο, παρόλο που πληρώναμε αδρά για αυτό.

Μια μέρα καταπιανόμουν με το τι μπορώ να επισκευάσω στο παλιόσπιτο που μας δόθηκε. Έρχεται τότε ο ξάδερφός μου ο Νίκος, που για πολύ καιρό νόμιζα πως μπορεί να ήταν και νεκρός, αφού δεν είχαμε νέα του. Τον υποδεχτήκαμε, του δώσαμε να φάει και να ξαπλώσει. Το απόγευμα που ξύπνησε πιάσαμε την κουβέντα και μου είπε μερικά φοβερά πράγματα για τη πατρίδα! Μου είπε ότι κατέληξε στη Θεσσαλονίκη και εκεί οι ντόπιοι προσπαθούσαν να κάνουν τη ζωή των προσφύγων δύσκολη. Το ίδιο αφιλόξενο κλίμα όπως εδώ. Το πιο βάρβαρο είναι ότι μερικοί φασίστες θέλανε να φοράνε οι πρόσφυγες κίτρινα βραχιόλια, για να ξεχωρίζουν.

Εκείνη τη στιγμή σοκαρίστηκα γιατί κατάλαβα ότι το μίσος των ντόπιων ήταν τόσο μεγάλο προς εμάς. Όσο περισσότεροι ερχόντουσαν στην κοινότητά μας τόσο περισσότερα μαθαίναμε για ξυλοδαρμούς και δολοφονίες προσφύγων. Κάποιοι κατηγορήθηκαν για εγκλήματα που δεν έκαναν και φυλακίστηκαν. Οι ντόπιοι σε πολλές περιοχές μάς φωνάζουν τουρκόσπορους και γιαουρτοβαφτισμένους, τόσα υποτιμητικά ονόματα που δεν μπορώ να θυμηθώ. Και βέβαια τη χειρότερη στάση τους την έδειχναν απέναντι στις γυναίκες μας. Η Σμυρνιά έγινε συνώνυμο της πόρνης εκείνα τα χρόνια... Ντρέπομαι και μόνο που το σκέφτομαι ! Γιατί τόση κακία; Γιατί τόσο μίσος; Άραγε τα ίδια τραβάνε και οι μουσουλμάνοι που επέστρεψαν στη Τουρκία αναγκαστικά ή μήπως εκείνοι ζουν ήρεμα και αρμονικά με τους ντόπιους να τους συντρέχουν και να τους συμπονούν; Τόσες σκέψεις, τόσα συναισθήματα, το μυαλό μου και η καρδιά μου πονούν...

Μετά από κάποια χρόνια βέβαια τα πράγματα άρχισαν να ηρεμούν. Οι διακρίσεις σε βάρος των προσφύγων είχαν πλέον σταματήσει. Ντόπιοι και πρόσφυγες είχαν αρχίσει να ζουν ειρηνικά και να φτιάχνουν τη ζωή τους. Τα σπίτια τους ξεκινήσαν δίκες τους επιχειρήσεις, αξιοποίησαν τη γη και έστησαν ολόκληρες περιοχές που κατοικούνταν αποκλειστικά από τους πρόσφυγες για πολλά χρόνια ... Νέα Ιωνία, Νέα Ερυθραία, Νέα Φιλαδέλφεια, Νέα Σμύρνη, Βύρωνα, Καισαριανή, Κοκκινιά... Περιοχές που όλοι τις γνωρίζουμε, κάποιοι τις κατοικούμε, αλλά όλοι ελπίζω θα θυμόμαστε πως χτιστήκαν.

Πηγές

- Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
- ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3
- ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1
- ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

Στη Σμύρνη...

Ήμουν 22 ετών όταν έγινε η Μικρασιατική καταστροφή τον Αύγουστο του 1922. Μόλις είχαμε μάθει για την ήττα του Ελληνικού στρατού και φοβόμασταν την αντίδραση των Τούρκων. Αυτό όμως δεν μας εμπόδισε να συνεχίσουμε την καθημερινότητα μας.

Πήγαινα στη δουλειά να βοηθήσω των πάτερα μου, όταν άρχισαν να χτυπάνε οι καμπάνες των εκκλησιών ασταμάτητα και ο φόβος επικρατούσε στους δρόμους. Οι Τούρκοι μόλις είχαν φτάσει στη Σμύρνη. Και εκεί που ακούγαμε το κελήδισμα των πουλιών, το μόνο που ακούγαμε ήταν τα τρομαχτικά ουρλιαχτά των Ελλήνων. Οι Τούρκοι άρχισαν να σφάζουν χωρίς δισταγμό άντρες, γυναίκες, παιδιά και γενικότερα όποιον Έλληνα έβρισκαν μπροστά τους. Έβαλαν φωτιά στα σπίτια και στα μαγαζιά μας. Ένα από τα θύματα ήταν ο πάτερα μου, που τον είδα να χάνει την ζωή του μαζί με το μαγαζί του. Δεν θα ξεχάσω ποτέ εκείνη την στιγμή. Δεν μπορούσα να ανασάνω, η ψύχη μου πονούσε, αλλά δεν είχα χρόνο για συναισθήματα. Το μόνο που μπορούσα να κάνω ήταν να δράσω γρήγορα για να σωθώ.

Σκέφτηκα να πάρω τη βάρκα που είχε ο πατέρας μου και να φύγω. Χωρίς δεύτερη σκέψη έτρεξα στο λιμάνι και μπήκα μέσα στη βάρκα, για να διαφύγω. Οι επόμενες μέρες ήταν πολύ δύσκολες. Μετά από πάρα πολλά βάσανα, μαζί με άλλους προσφυγές έφτασα στο Πειραιά. Για πολύ καιρό δεν είχαμε σπίτι να μείνουμε ούτε τρεφόμασταν σωστά. Οι συνθήκες ήταν πολύ κακές και βιώσαμε πράγματα που δεν πρέπει κανένας να περνά στη ζωή του. Το χειρότερο όμως ήταν η συμπεριφορά των ντόπιων απέναντί μας. Μας κοίταζαν περίεργα και μας φέρονταν ρατσιστικά λες και δεν ήμασταν και εμείς Έλληνες. Μας κορόιδευαν για τα ονόματά μας και τα επίθετά μας και δεν μας έδιναν δουλειές.

Σιγά σιγά οι ζωές μας ξαναέγιναν φυσιολογικές. Όμως όλα όσα έζησα με στοιχειώνουν ακόμα τόσα χρόνια μετά.

Πηγές

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

Μια προσφυγική ιστορία

Ήταν το έτος 1919, ο Ελληνικός στρατός είχε μόλις κάνει αποβίβαση στη Σμύρνη μαζί με την Ελληνική Διοίκηση. Τους υποδεχθήκαμε με χαρά και τους δώσαμε δώρα. Έναν χρόνο αργότερα μάθαμε για τις εντολές του βασιλιά Κωνσταντίνου, για την κατάκτηση της Μ. Ασίας, η οποία στην αρχή πήγε καλά, έμαθα όμως, στα χρόνια που ακολούθησαν, ο Ελληνικός στρατός έχανε τη μια μάχη μετά την άλλη και έφτασαν ξανά στη Σμύρνη, όπου και διασώθηκαν με καράβια. Οι κεμαλικοί λοιπόν είχαν τον δρόμο τους ανοιχτό για να μπουν στη Σμύρνη, κάτι το οποίο έκαναν στις 27 Αυγούστου 1922. Αυτό σήμανε το τέλος της Μεγάλης Ιδέας.

Οι κεμαλικοί, με το που μπήκαν στη Σμύρνη, την έκαψαν και άρχισαν να σφαγιάζουν ανελέητα τους Έλληνες και Αρμένιους πολίτες της. Εγώ μαζί με την οικογένειά μου βγήκαμε αμέσως από το σπίτι, το οποίο εκείνη την ώρα το γέμιζαν οι Τούρκοι με πετρέλαιο, για να το κάψουν. Μπροστά μας βλέπαμε ανθρώπους, τους οποίους ξέραμε, να πεθαίνουν άδικα. Τρέξαμε προς το λιμάνι και φτάσαμε, ευτυχώς, σώοι. Τα ελληνικά καράβια όμως δεν μας άφηναν να επιβιβαστούμε πάνω, για να σωθούμε. Μπροστά μας υπήρχε ένα φριχτό θέαμα. Όσοι προσπαθούσαν να ανέβουν στα πλοία λούζονταν από το πλήρωμα με καυτό νερό. Ευτυχώς όμως, ένας ψαράς σε ένα λιμανάκι λίγο πιο έξω από την πόλη προσφέρθηκε να μας πάει στη Λέσβο, για να σωθούμε. Μαζί μας ήρθε και μια άλλη οικογένεια, φαίνεται πως ήταν γνωστοί με τον ψαρά.

Όταν φτάσαμε στη Λέσβο, οι κάτοικοι μας αποκαλούσαν χυδαίες λέξεις και μας έδειχναν έντονα στοιχεία μίσους και ρατσισμού. Πότε τουρκόσπορους μας έλεγαν, πότε γιαουρτοβαφτισμένους. Τις γυναίκες που αποβιβάστηκαν, επειδή ήταν λίγο πιο περιποιημένες τις αποκαλούσαν πόρνες. Δεν μας δέχονταν καν στα καταστήματα. Τον πρώτο καιρό δεν είχαμε καν σπίτι και πολλές φορές δεν τρώγαμε κάτι όλη τη μέρα, επειδή δεν μας έδιναν δουλειές, για να ζήσουμε.

Πηγές

- Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
- ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3
- ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1

Μια προσφυγική ιστορία

ΜΠΑΜΠΑ, ΜΠΑΜΠΑ κοίτα τι βρήκα στην αποθήκη το ημερολόγιο της γιαγιάς της Κικής. Η ΨΥΧΗ μου όλη είναι ακόμα εκεί.... «Γεννήθηκα στην Σμύρνη το 1907. Η Σμύρνη τότε ένας παράδεισος! Ήταν μια από της πιο κοσμοπολίτικες πόλεις της Ευρώπης. Η πόλη βρισκόταν σε ένα κομβικό σημείο επαφής μεταξύ της Δύσης και της Ανατολής. Αρμένιοι, Έλληνες, Εβραίοι, Λεβαντίνοι, όλοι ζούσαμε σε αυτή την όμορφη πόλη αρμονικά και φιλικά μεταξύ μας. Η ελληνική συνοικία όπου ζούσαμε ήταν η μεγαλύτερη και πλουσιότερη.

Ο πατέρας μου ήταν μεγαλέμπορος και ιδιοκτήτης ενός από τα μεγαλύτερα κεντρικά καταστήματα της Σμύρνης. Με τον αδερφό μου ζούσαμε ονειρικές στιγμές. Κάναμε ατελείωτες βόλτες στην προκουμαία της Σμύρνης χαζεύοντας τον κόσμο που περνούσε με τα όμορφα ρούχα τους και τις παραδοσιακές φορεσιές τους. Καμιά φορά τις Κυριακές πηγαίναμε με την οικογένειά μου σε υπέροχα εστιατόρια που βρίσκονταν στη προκουμαία. Ακόμα σκέφτομαι το υπέροχο σπίτι μας, το τεράστιο σαλόνι μας με τον χρυσό γαλλικό καθρέφτη, τα τεράστια και όμορφα χαλιά, που γέμιζαν το σπίτι και την αγαπημένη μου τραπεζαρία και απολαμβάναμε το μεσημεριανό μας γεύμα είτε με την οικογένεια είτε με φίλους. Όλα αυτά όμως χαθήκαν τον Σεπτέμβριο του 1922. Κανείς δεν πίστευε τα λόγια του φίλου μας Ομάρ, όταν μας προειδοποιούσε για την επερχόμενη καταστροφή. Ο πατέρας μου πίστευε ότι οι μεγάλες δυνάμεις και ο ελληνικός στρατός θα μας προστάτευαν και καθησυχάζοταν το πρωί που κοιτούσε έξω από το παράθυρό μας και έβλεπε τα πλοία του ελληνικού στόλου αγκυροβολημένα.

Το πρωί της 27ης Αυγούστου το τουρκικό ιππικό εισέβαλε στην πόλη. Μας φώναζαν να μην φοβόμαστε, αλλά όλοι ήμασταν τρομοκρατημένοι. Το απόγευμα της ίδιας μέρας άρχισαν οι λεηλασίες, οι βιασμοί και οι φόνοι. Η οικογένειά μου κλείστηκε στο σπίτι, αλλά ξέραμε ότι έπρεπε να το εγκαταλείψουμε. Ο πατέρας μου είδε ανθρώπους να ρίχνουν στα σπίτια κάτι σαν υγρό, βγήκε έξω για να δει τι συνέβαινε και να ζητήσει από κάποιον βοήθεια αλλά οι Τούρκοι τον σκότωσαν πράγματι, την επόμενη ημέρα βρεθήκαμε στοιβαγμένοι στην προκουμαία παίρνοντας μαζί μας μόνο λίγα ρούχα, για να σκεπαστούμε το βράδυ περιμένοντας τα πλοία για τη σωτηρία μας. Καπνός άρχισε να απλώνεται παντού στον ουρανό. Η ατμόσφαιρα ήταν αποπνιχτική. Πολλοί άνθρωποι πήδηξαν στη θάλασσα για να σωθούν κολυμπώντας ανάμεσα σε δεκάδες πτώματα που επέπλεαν. Δεν θα ξεχάσω ποτέ τη μυρωδιά της καταστροφής, την απελπισία και τον τρόμο των ανθρώπων, τη θέα της πόλης μας που καιγόταν, τα πτώματα που επέπλεαν και νεαρούς Τούρκους να κολυμπούν, για να κόψουν τα χέρια και τα αυτιά των πτωμάτων παίρνοντας τα κοσμήματα τους. ΦΡΙΚΗ!

Φθάσαμε στο λιμάνι του Πειραιά και εγκατασταθήκαμε σε μια περιοχή που ονομαζόταν Ανάβυσσος. Οι ντόπιοι μας κοιτούσαν με μισό μάτι και μας φώναζαν τουρκόσπορους και γιαουρτοβαφτισμένους. Περάσαμε πολλά, αλλά με πολλή δουλειά, υπομονή και αγάπη καταφέραμε με το πέρασμα του χρόνου όχι μόνο να

επιβιώσουμε, αλλά να μεταφέρουμε τον σμυρνέικο τρόπο ζωής μας εδώ στη νέα μας πατρίδα!»

ΠΗΓΕΣ

- Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
- ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3
- ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1
- ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

Μια προσφυγική ιστορία

Σμύρνη, η πόλη που λατρέψαμε, θαυμάζουμε και θα μας μείνει αλησμόνητη! Αλλότρια πατρίδα μου με τους μπαξέδες που άνθιζαν και μύριζαν οι γειτονιές σου! Με τα κύματα του Αιγαίου που έσκαγαν στο λιμάνι σου! Αχ, λιμάνι της καρδιάς μου, ο πόνος είναι αβάσταχτος από τότε που σε αποχωρίστηκα. Πόσα πράγματα έχασα εκείνη τη μαύρη ημέρα. Το σπίτι μου, το μαγαζί μου. Το ξακουστό μπακάλικο του Κυριάκου Καζεπίδη, που όλος ο ντουινιάς είχε να πει για τηνπραμάτεια μου.

Θυμάμαι το σπίτι μου, γεμάτο ασημικά και ένας τεράστιος καθρέφτης που δέσποζε στο σαλόνι. Τώρα, όλα αυτά έχουν μείνει μια ανάμνηση θολή, μία θύμηση πικρή. Θυμάμαι όμως την ημέρα που η χαρά έσβησε από το πρόσωπό μας και αντικαταστάθηκε από τον φόβο, τον πόνο και τον ξεριζωμό!

Ήταν αρχές καλοκαιριού του 1922, όταν έφταναν τα κακά μαντάτα από το μέτωπο, όπου ο ελληνικός στρατός έχανε τη μία μάχη μετά την άλλη από τους λυσσασμένους άνδρες του Κεμάλ. Το μπαρούτι δεν άργησε να φτάσει και στη Σμύρνη. Στις 27 Αυγούστου ο τουρκικός στρατός μπήκε στην πόλη και την έκαψε συθέμελα. Θυμάμαι που τρέχαμε να σωθούμε από τη λαίλαπα αρπάζοντας ό,τι βρίσκαμε μπροστά μας. Το μόνο που καταφέραμε εγώ και η οικογένειά μου ήταν να αρπάξουμε μερικά ρούχα και λίγες λίρες λίγο πριν οι φλόγες κάψουν το σπίτι και το μπακάλικο μου. Αχ, όλο μου το βιός χάθηκε μέσα σε λίγη ώρα. Όταν καταφέραμε να μπούμε σε ένα καϊκάκι, το μόνο που βλέπαμε εν πλω, ήταν το μαύρο σύννεφο της καταστροφής το οποίο είχε σκεπάσει ολόκληρη την πόλη. Η Λέσβος αποτέλεσε την πρώτη επιλογή, αφού από εκεί ήταν ο ψαράς που μας έσωσε. Το νησί ήταν ο μεσότοπος πριν φύγουμε για την Αθήνα για να φτιάξουμε από την αρχή τη ζωή μας. Δύσκολα χρόνια με μεγάλη απόρριψη, γιατί στην Ελλάδα δεν ήμουνα Έλληνας, αλλά ο πρόσφυγας που ήρθε από τη Σμύρνη.

ΠΗΓΕΣ:

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης (ντοκιμαντέρ)
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου, Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922)

Πέτρινα αρχοντικά

Ο άνθρωπος είναι περίεργο ον, μπορεί να καταφέρει μεγάλα πράγματα, μπορεί όμως να φέρει και την καταστροφή διαλύοντας ό,τι ωραίο δημιούργησε. Κανείς δεν πιστεύει ότι η ζωή του μπορεί να αλλάξει σε μια στιγμή, όμως πόσο αληθινή αποδεικνύεται η φράση «όσα φέρνει η ώρα, δεν τα φέρνει ο χρόνος»...

Η ζωή μας στη Σμύρνη ήταν αξιοζήλευτη, έμοιαζε σαν να βγήκε από παραμύθι. Ήταν μια υπέροχη πόλη με έντονο κοσμοπολίτικο χαρακτήρα. Μια πόλη γεμάτη γέλιο, γιορτές, διασκέδαση. Έτσι ήταν η ζωή μας. Ακόμα θυμάμαι τις βόλτες στην προκουαία, τις μυρωδιές από τα μπαχαρικά και η αλήθεια είναι ότι τα νοσταλγώ πολύ. Πώς γίνεται να ξαπλώνεις το βράδυ να κοιμηθείς κάνοντας όνειρα και την επομένη μέρα να βλέπεις τη ζωή σου να διαλύεται; Οι αναταραχές στην πόλη μάς είχαν ανησυχήσει. Οι γονείς μου προσπάθησαν να μείνουν ψύχραιμοι, όμως το έβλεπα στα μάτια τους ότι ανησυχούσαν πολύ. Σκέφτονταν να φύγουμε, τους ήταν δύσκολο, γιατί είχαν ζήσει όλη τους τη ζωή εκεί, όμως δεν είχαν επιλογή, φαινόταν ότι κάτι κακό θα συμβεί. Ξαφνικά, είδα από το παράθυρό μου καπνό, κόσμο να τρέχει τρομαγμένος, να βουτάει στη θάλασσα, για να σωθεί. Μαζέψαμε όσα πράγματα προλάβσαμε και πήγαμε στο λιμάνι. Ευτυχώς που είχαμε έναν οικογενειακό φίλο ο οποίος ήταν Γάλλος αξιωματικός και μας βοήθησε να επιβιβαστούμε σε ένα γαλλικό πλοίο. Ήμασταν από τους τυχερούς, γιατί τα ξένα πλοία είχαν πάρει εντολή να επιβιβάζουν μόνο τους υπηκόους τους. Δεν θα ξεχάσω την εικόνα που αντίκρισα. Ανθρώπους να φωνάζουν, να καίγονται ζωντανοί. Μια πόλη γεμάτη γέλιο και ζωή μετατράπηκε σε μια πόλη γεμάτη άψυχα σώματα και το μόνο που ακούγονταν ήταν κραυγές.

Δυστυχώς για εμάς αποβιβαστήκαμε στην Ελλάδα και λέω δυστυχώς γιατί η αντιμετώπιση που είχαμε δεν ήταν η αναμενόμενη. Θεωρούμασταν ξένοι, ήμασταν στο περιθώριο, μας κοιτούσαν υποτιμητικά, δουλεύαμε για ένα κομμάτι ψωμί. Κάποτε δεν έλειπε τίποτα από το τραπέζι μας... Είναι δύσκολο για μένα να τα θυμάμαι, προτιμώ να ζω με την ανάμνηση της παλιάς Σμύρνης, έτσι όπως την γνώρισα πριν τη μεγάλη καταστροφή.

ΠΗΓΕΣ

- Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
- ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3
- ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

Μια προσφυγική ιστορία

Ήμουν δέκα ετών όταν ο πόλεμος ξεκίνησε στη Σμύρνη το 1922. Ζούσαμε σε ένα σπίτι στο κέντρο της πόλης, κοντά στην ακτή, και από τα παράθυρά μας μπορούσαμε να δούμε τα πλοία και τους ανθρώπους που έφευγαν από την πόλη.

Τα πράγματα άλλαξαν γρήγορα. Οι στρατιώτες εισέβαλαν στην πόλη και ο κόσμος άρχισε να τρέχει στους δρόμους. Οι φωνές, τα βήματα και οι κραυγές ακούγονταν παντού. Στο σπίτι μας, ο πατέρας μου και η μητέρα μου προσπαθούσαν να μας προστατέψουν, αλλά ήμουν πολύ νευρικός για να καταλάβω τι συνέβαινε ακριβώς.

Ο πατέρας μου αποφάσισε ότι πρέπει να φύγουμε από τη Σμύρνη. Ήταν μια δύσκολη απόφαση, αλλά ήξερε ότι ήταν η μόνη επιλογή μας αν θέλαμε να επιζήσουμε. Αναχωρήσαμε από το σπίτι μας με μόνο μερικά πράγματα και περπατήσαμε μέσα στους δρόμους γεμάτους ανθρώπους, στρατιωτικούς, χάος και καπνό. Περπατούσαμε για πολλές ώρες, αγκαλιά με τον πατέρα μου και τον αδελφό μου, προσπαθώντας να βρούμε έναν ασφαλή δρόμο για τη φυγή μας. Ακούγαμε τους ανθρώπους να φωνάζουν και να κλαίνε, να αναζητούν τα αγαπημένα τους πρόσωπα και να περιπλανιούνται απελπισμένοι στους δρόμους.

Όταν φτάσαμε στην ακτή, είδαμε χιλιάδες ανθρώπους να εγκαταλείπουν την πόλη με βάρκες και πλοία. Το νερό ήταν γεμάτο ανθρώπους, παιδιά και ενήλικες, που περίμεναν να απομακρυνθούν από τον εφιάλτη του πολέμου. Ο πατέρας μου κατάφερε να βρει θέσεις σε ένα από τα πλοία που έφευγαν από τη Σμύρνη. Αναγκάστηκα να αποχωριστώ το σπίτι μου, τη γειτονιά μου, τους φίλους μου και όλα όσα είχα γνωρίσει στη ζωή μου. Ήταν μια δυσάρεστη απόφαση, αλλά κατανοούσα τη σημασία της.

Το ταξίδι μας στη θάλασσα ήταν μακρύ και κουραστικό. Ένιωθα τον κρύο αέρα στο πρόσωπό μου, το κύμα να σκάει πάνω στο πλοίο και την αγωνία στην καρδιά μου. Πλησιάζοντας σε μια αγκαλιά με τον πατέρα μου και τον αδελφό μου, προσπαθούσα να μείνω ήρεμος και να αντέξω τον φόβο και την αβεβαιότητα για το μέλλον. Μετά από πολλές ώρες, φτάσαμε σε έναν λιμένα στο νότιο τμήμα της Τουρκίας, όπου μας υποδέχτηκαν οργανώσεις βοήθειας και εθελοντές. Μας παρείχαν ένα προσωρινό καταφύγιο, φαγητό, νερό και ιατρική φροντίδα. Η ζωή στο προσωρινό καταφύγιο ήταν δύσκολη, αλλά επιβιώσαμε. Η οικογένειά μου και εγώ συνεχίσαμε να κάνουμε το καλύτερο που μπορούσαμε, για να ξαναρχίσουμε τη ζωή μας σε ένα νέο μέρος.

Αυτή η εμπειρία μου έμαθε πόσο πολύ αξίζει η ζωή και τι σημαίνει η οικογένεια και οι άνθρωποι που αγαπάμε. Μάθαμε να επιβιώνουμε στις δυσκολίες και να παλεύουμε για το μέλλον μας. Αλλά πάνω από όλα, μάθαμε ότι η ελπίδα είναι η τελευταία που πεθαίνει και ότι πάντα υπάρχει ένας τρόπος να ξαναζήσουμε τη ζωή μας.

Πηγές: Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)

ΜΙΑ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ

Είμαι ένας από τους μάρτυρες και επιζώντες που πήρε τον δρόμο της προσφυγιάς εξαιτίας της καταστροφής της Σμύρνης το 1922, κάτι το οποίο ήταν πολύ δύσκολο για εμένα, αφού εκεί γεννήθηκα και πέρασα όλα τα παιδικά μου χρόνια. Πριν από όλα αυτά όμως, η Σμύρνη ήτανε μία από τις πιο πλούσιες πόλεις στη Μεσόγειο, εκεί συνυπήρχανε αρμονικά άνθρωποι από διαφορετικές εθνικότητες, όπως Αρμένιοι, Τούρκοι, Έλληνες, Εβραίοι αλλά και Ευρωπαίοι κάθε εθνικότητας, καθώς βρισκόταν στο σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης. Επίσης, ήταν μια πόλη που έδινε ευκαιρίες καλής διαβίωσης σε όλους τους πολίτες της, δηλαδή ακόμα και οι φτωχοί περνούσαν καλά και ήταν ευτυχισμένοι. Ήταν μια πόλη πολύ διάσημη και πανέμορφη, την επισκέπτονταν άνθρωποι από όλον τον κόσμο, ακόμα και ο Αμερικανός πρόξενος ΤΖΟΡΤΖ ΧΟΡΤΟΝ έλεγε ότι σε καμιά άλλη πόλη στον κόσμο δεν συνδυαζόταν τόσο υπέροχα η ανατολή και η δύση. Όμως ξαφνικά η κατάσταση άλλαξε προς το χειρότερο.

Ενώ για τη Σμύρνη ο 19ος αιώνας ήτανε αιώνας κοσμοπολιτισμού, για την υπόλοιπη περιοχή ήτανε εποχή ανόδου του εθνικισμού. Στην Ελλάδα ειδικά είχαν τη μεγάλη ιδέα να ενταχθούν όλες οι ιστορικά ελληνικές περιοχές στην ελληνική επικράτεια, που δεν ήταν μόνο η Μακεδονία και η Θράκη αλλά και τα παράλια της Σμύρνης. Έτσι λοιπόν, το καλοκαίρι του 1914 ξέσπασε ο Α Παγκόσμιος Πόλεμος και για λίγο η Σμύρνη θα γλίστωνε τις συνέπειες του πολέμου. Όμως το 1914, όταν οι ΗΠΑ μπήκαν στον πόλεμο στο πλευρό των συμμάχων υποστηρίζοντας πως οι λαοί έπρεπε να αυτοκυβερνώνται, ο Βενιζέλος (μελλοντικός Πρωθυπουργός της Ελλάδας) το εκμεταλλεύτηκε λέγοντας πως η ελληνική πλειονότητα της Σμύρνης έπρεπε να κυβερνά τη Σμύρνη και ως εύστροφος και ικανός πολιτικός έπεισε τους Βρετανούς διπλωμάτες πως έπρεπε να δοθούν στην Ελλάδα δικαιωματικά εκείνα τα εδάφη. Έτσι, δόθηκε εντολή στην Ελλάδα να διατηρήσει εκεί την τάξη για πέντε χρόνια και στη συνέχεια έπλευσε ο ελληνικός στόλος στη Σμύρνη. Ήδη από νωρίς το πρωί εμείς οι Έλληνες της Σμύρνης ήμασταν μαζεμένοι στην προκουμαία. Ήμασταν κατενθουσιασμένοι βλέποντας τον ελληνικό ναυτικό στόλο να εισέρχεται στη Σμύρνη δίνοντας την ελπίδα πως θα απελευθέρωναν τους Έλληνες της πόλης. Όμως στους Τούρκους της Σμύρνης δεν άρεσε καθόλου αυτή η ιδέα και ενώ προσπαθούσαν οι Έλληνες να διαχωρίσουν την ελληνική από την τούρκικη συνοικία, ξαφνικά, άρχισαν να πέφτουν πυροβολισμοί από το κτίριο της καραντίνας, που εμφανίστηκαν βαριά οπλισμένοι Τούρκοι και αμέσως αντεπιτέθηκε ο ελληνικός στρατός. Για ένα εικοσάλεπτο γινόταν βίαιη ανταλλαγή πυροβολισμών και από τις δύο πλευρές. Όταν τα πυρομαχικά των Τούρκων τελείωσαν, οι Έλληνες βγήκαν και τους παρέσυραν στην παραλία χτυπώντας και πυροβολώντας τους και όσοι επέζησαν αιχμαλωτίστηκαν. Θυμάμαι τον εαυτό μου να κοιτάζω το περιστατικό έκπληκτος και σοκαρισμένος, ενώ ο υπόλοιπος κόσμος είχε εξαφανιστεί. Μετά από αυτό το επεισόδιο Έλληνες και Τούρκοι συνέχισαν να πολεμούν για τα επόμενα τρία χρόνια και οι νίκες ήταν υπέρ των Ελλήνων.

Τον Αύγουστο του 1921, όταν οι Έλληνες αποφάσισαν να οπισθοχωρήσουν προς τη Σμύρνη, αφού οι τούρκικες δυνάμεις είχαν σχεδόν διαλυθεί και η κατάσταση στη Σμύρνη ήταν πολύ ήρεμη εκείνο το διάστημα και κανένας από εμάς δεν είχε αντιληφθεί πως το ελληνικό μέτωπο και η ίδια η Σμύρνη ήταν πολύ εκτεθειμένη. Η πρώτη υποψία για τη καταστροφή της πόλης ήταν στις 6 Σεπτεμβρίου του 1922, όταν εμφανίστηκαν στη Σμύρνη οι πρώτοι ηττημένοι Έλληνες στρατιώτες, οι οποίοι ήταν σε άθλια κατάσταση. Οι διηγήσεις για τον πόλεμο ήταν γεμάτες από θάνατο και αίμα. Μετά από αυτό το γεγονός ακολούθησαν χιλιάδες πρόσφυγες, οικογένειες με μωρά και γέρους μαζί και εγώ. Η οικογένειά μου ήταν πολύ φτωχή και δεν είχε τρόφιμα για να επιβιώσουμε όλοι, οπότε με επιβίβασαν μόνο μου στο πλοίο και τότε ήταν που τους είδα για τελευταία φορά. Τα συναισθήματά μου ήταν οργή, θυμός, αλλά και φόβος για το πως θα τα βγάλω πέρα μόνος μου σε μία άγνωστη χώρα. Μπορεί να μην έζησα την πίκρα και τη δυστυχία της καταστροφής της Σμύρνης. Μπορεί να μην είδα την πόλη στην οποία μεγάλωσα να καίγεται, αλλά το γεγονός ότι φοβόμουν να βρεθώ πάλι στη Σμύρνη και να ψάξω να βρω τους γονείς μου με κάνουν να μετανιώνω ακόμα και σήμερα. Καμιά φορά αναρωτιέμαι, είμαι άξιος που ζω ή θα έπρεπε να έχω πεθάνει στη Σμύρνη;

Πηγές

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)

«Η ΣΜΥΡΝΗ ΜΑΝΑ ΚΑΪΓΕΤΑΙ...»

Προτού σας αφηγηθώ τα όσα συνέβησαν θα ήθελα να πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Εγώ μαζί με την οικογένεια μου ζούσαμε από την γέννηση μας στον Βουτζά. Το σπίτι μας βρισκόταν μόνο λίγα χιλιόμετρα μακριά από τη θάλασσα και ακόμα κι αν ήταν μικρό ήταν γεμάτο με αναμνήσεις με χαρούμενες φωνές. Δεν θα ξεχάσω, το μεγάλο σιδερένιο μπαούλο με τα χρυσά διακοσμητικά, που στόλιζε το σαλόνι μας. Εκεί φύλαγα όλα τα αγαπημένα μου αντικείμενα, καθώς και κειμήλια κάθε λογής με ανεκτίμητη αξία. Η ανατροπή όμως στη ζωή μας δεν άργησε να έρθει. Ο πόλεμος των μακελεμένων συνέχισε και πάρα την υπόσχεση του βασιλιά μας δεν υπήρξε το πολυπόθητο τέλος. Ήταν η μέρα της μεγάλης φωτιάς... 27 Αυγούστου 1922. Η πόλη παραδόθηκε στις φλόγες! Όλα έγιναν τόσο γρήγορα που οι περισσότεροι δεν μπορούσαν εκείνη την ώρα να καταλάβουμε τι συνέβαινε. Μονό φωνές ανθρώπων που ούρλιαζαν και δυνατοί ήχοι πυρομαχικών ακούγονταν. Τότε λειτούργησε το αίσθημα της αυτοσυντήρησης. Όλοι έτρεχαν να φτάσουν στην παράλια να προλάβουν τα καράβια να γλυτώσουν.... Η φωτιά απλωνόταν παντού η μάζα πύκνωνε, δεν ξεχώριζαν άνθρωποι, μα ένα μαύρο ποτάμι που κουνιόταν πέρα δώθε απελπισμένα δίχως να μπορείς να σταθείς ούτε να προχωρήσεις. Μπρος θάλασσα, πίσω φωτιά και σφαγή! Χιλιάδες άνθρωποι πέφτουνε στη θάλασσα και πνίγονται• νέοι, γέροι, γυναίκες, παιδιά, ποδοπατιούνται, στριμώχνονται, ξεψυχούν. Η Σμύρνη καιγόταν και μαζί της όλοι εμείς.... Η απελπισία ήταν το μόνο συναίσθημα που νιώθαμε εκείνην τη στιγμή.

Μας απέμεινε μόνο η ελπίδα να βρούμε τουλάχιστον ένα καινούργιο μέρος να μείνουμε. Το έργο αυτό το ανέλαβε το ελληνικό κράτος αναθέτοντάς στην Ε.Α.Π την αποκατάστασή μας στην ύπαιθρο. Εγκατασταθήκαμε στην Κοκκινιά, μια περιοχή που αποτελούσε τόπος διαμονής για πολλούς πρόσφυγες. Το σπίτι μας βρισκόταν σε άθλια κατάσταση και αντιμετωπίζαμε πολλές δυσκολίες, για να μπορέσουμε να επιζήσουμε. Το νερό ήταν λιγοστό και από φαγητό ήμασταν τυχεροί αν καταφέρναμε να αγοράσουμε λίγο ψωμί από κάποια άλλη περιοχή. Συχνά, μας το έφερναν με τα γαϊδούρια μπαγιάτικο και κομματιασμένο. Άλλο σοβαρό πρόβλημα ήταν οι σχέσεις μας με τους ντόπιους, αφού αρχικά μας αντιμετώπιζαν σαν ξένους. Επιπλέον, φοβόντουσαν μην τους κλέψουμε τη γη και τη δουλειά. Μας αποκαλούσαν «τουρκόσπορους» και «μεταβαπτισμένους». Το πιο δύσκολο για μας τις γυναίκες ήταν οι αντιλήψεις και τα στερεότυπα που είχαν οι γηγενείς σχετικά με την κοινωνική μας θέση.

Παρόλα αυτά καταφέραμε σιγά σιγά και με πολλή υπομονή να σταθούμε στα ποδιά μας. Εγώ βρήκα δουλειά ως εργάτρια σε νηματοουργείο μαζί με πολλές άλλες γυναίκες. Σταδιακά οι ρατσιστικές συμπεριφορές απέναντι μας έπαψαν να υπάρχουν. Δώσαμε πολλά από την κουλτούρα μας στις νέες μας πατρίδες και έτσι πλέον γίναμε κομμάτι τους. Το στίγμα μας όμως του πρόσφυγα δεν έπαψε να μας ακολουθεί.

Η τελευταία εικόνα της άτυχης Σμύρνης χαραχτηκε για πάντα στην μνήμη μου. Τεράστια σύννεφα καπνού να ανεβαίνουν ψηλά ως τον ουρανό, αμέτρητα πλήθη προσφύγων να συνωστίζονται στη στενή προκουμαία και ένας πάνοπλος και παντοδύναμος πολεμικός στόλος να παρακολουθεί αμέτοχος - από πολύ κοντά- όσα

συνέβησαν... Αχ γκρεμίστηκε ο κόσμος μας! Γκρεμίστηκε η Σμύρνη μας! Γκρεμίστηκε η ζωή μας!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (πηγή 3)

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά του μεσοπολέμου (πηγή 1 και 2)

Μια προσφυγική ιστορία

Ήταν τέλη Αυγούστου με αρχές Σεπτέμβρη του 1922. Περιμέναμε όλοι μαζί στο λιμάνι και πάνω σε μαούνες (μικρές βάρκες), άντρες, γέροι, γριές, γυναικόπαιδα που είχαμε παρατήσει πλέον τα σπίτια μας και τις περιουσίες μας, μέναμε στον δρόμο και περιμέναμε όλοι μαζί να σωθούμε από την απόλυτη καταστροφή. Μας είχαν λεηλατήσει τα σπίτια, τα σχολεία και τους ναούς μας. Δεν είχε μείνει τίποτα πλέον, μόνο ερημιά. Όσοι αιχμαλωτίστηκαν βασανίστηκαν, θανατώθηκαν ή βιάστηκαν. Και περιμέναμε τη συντέλεια του κόσμου.

Λίγους μήνες αργότερα, τον Ιανουάριο του 23 υπογράφηκε η συνθήκη της Λοζάνης. Δεν ήξερα πολλά, μόνο το ότι ήταν μια συνθήκη ειρήνης ανάμεσα σε εμάς και τους Τούρκους και ότι ανάγκαζε την ανταλλαγή πληθυσμού ανάμεσα μας. Πίστευα ότι επιτέλους θα σωθούμε και θα γλυτώσουμε από τον χαμό, διότι θα μπορούσαμε να εγκατασταθούμε στα οικήματα των Ελλήνων, όμως, δεν μας υποδέχτηκαν με τον καλύτερο τρόπο. Το τι τραβούσαμε ήταν απίστευτο. Ούτε νερό δεν είχαμε. Για να φάμε λίγο ψωμί έπρεπε να το ζητήσουμε και να το πληρώσουμε μια μέρα νωρίτερα και σαν να μην έφτανε αυτό μας το έφερναν με γαϊδούρια μπαγιάτικο και κομματιασμένο. Ζητούσαμε λίγο σταφύλι να φάμε να δροσιστούμε στα κτήματα που δουλεύαμε, αλλά ούτε αυτό δεν μας έδιναν. Το 1928 ο τσιφλικούχος μάς απαγόρευσε την καλλιέργεια, πάνω που έλεγα ότι τα πράγματα θα γίνονταν καλύτερα. Διαμαρτυρηθήκαμε όλοι μαζί, αλλά ποιος να μας ακούσει. Αντί αυτού έφεραν χωροφύλακες από το Κορωπί και μας χτύπησαν, κάποιoi μπήκαν ακόμη και φυλακή. Προσπαθούσαμε να ριζωθούμε στην Ελλάδα, αλλά για τους γηγενείς ήμασταν μόνο πρόσφυγες με άλλες κουλτούρες, άλλα έθιμα και δεν τους άρεσε καθόλου αυτό. Μας αποκαλούσαν τουρκόσπορους και γιαουρτοβαφτισμένους. Η λέξη πρόσφυγας χρησιμοποιούταν με τον πιο υποτιμητικό τρόπο.

Αλλά στο τέλος τι ήμασταν; Μικρασιάτες που είχαν περάσει χίλια-δύο.

Πηγές:

σελ. 107 πηγή 3, σελ. 109 πηγή 1, σελ. 121 πηγές 1 και 2

«Μια προσφυγική ιστορία»

Ο Μανώλης κοιτούσε γύρω του ανθρώπους στοιβαγμένους ο ένας πάνω στον άλλον, ταλαιπωρημένους και τρομοκρατημένους από όλα αυτά που είχαν ζήσει τις προηγούμενες μέρες. Είχαν φτάσει νωρίς εκείνο το πρωί στον Πειραιά με ένα πλοίο που τους παρέλαβε από τη Χίο. Όλοι αισθάνονταν από τη μία τυχεροί που είχαν σωθεί, αλλά από την άλλη αισθάνονταν απελπισία από την καταστροφή που είδαν και τους νεκρούς που είχαν αφήσει πίσω τους. Γυναίκες έκλαιγαν, παιδάκια ασυνόδευτα ζητούσαν τους γονείς τους, άνθρωποι με βλέμμα γεμάτο τρόμο. Έμειναν στον Πειραιά αρκετές μέρες κατά τις οποίες διαπίστωσαν ότι οι Έλληνες της Ελλάδας δεν τους ήθελαν. Ο Μανώλης αναλογιζόταν ότι πριν την καταστροφή θεωρούσαν την Ελλάδα σαν μητέρα - πατέρα και ότι οι Έλληνες εδώ θεωρούσαν τους Μικρασιάτες αδελφούς και συμπατριώτες τους. Η πραγματικότητα όμως τους διέψευσε, οι ντόπιοι τους αποκαλούσαν «Τουρκόσπορους» και τους κορόιδευαν για τις συνήθειες που είχαν και τα φαγητά που έτρωγαν. Δεν έδειχναν καμία συμπόνια για το δράμα των προσφύγων και μάλιστα τους έδιωχναν από τα μέρη που είχαν εγκατασταθεί προσωρινά, για να μπορέσουν να ζήσουν. Η ζωή στην Ελλάδα ήταν ανυπόφορη και δύσκολη. Σε όλα αυτά ερχόταν να προστεθεί και το γεγονός της ελληνοτουρκικής σύμβασης υποχρεωτικής ανταλλαγής πληθυσμών. Ο Μανώλης όπως και όλοι οι πρόσφυγες είχε γίνει έξαλλος με αυτήν τη συνθήκη, γιατί ήταν άδικη. Έπρεπε να αφήσουν τις περιουσίες τους στους Τούρκους και να δεχτούν το γεγονός ότι δε θα ξαναγύρναγαν ποτέ πίσω στα μέρη τους. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης έκαναν τους πρόσφυγες να φτάνουν στα όρια της απελπισίας. Όμως εκείνοι ήταν άνθρωποι άξιοι και εργατικοί, μορφωμένοι και καλλιεργημένοι και θα έβαζαν στόχο από εδώ και πέρα να τα καταφέρουν στην Ελλάδα παρά τις αντίξοες συνθήκες.

ΠΗΓΕΣ

- Πηγή 2 (σελ. 122)
- Πηγή 1 (σελ. 121)
- Πηγή 1 (σελ. 109)

Μια προσφυγική ιστορία

Η ιστορία μου έχει συνδεθεί με μια από τις πιο σκοτεινές σελίδες της ιστορίας με επίκεντρο τη Σμύρνη, στις 27 Αύγουστου του 1922. Μέχρι τότε η ζωή μας κυλούσε ήρεμα, ανέμελα και άνετα, στο Παρίσι της Μικράς Ασίας, όπως έλεγαν τη Σμύρνη. Τη μέρα αυτή όμως, όλα αυτά πήραν τέλος, όταν οι κεμαλικοί μπήκαν στη Σμύρνη έκαψαν την πόλη από τα θεμέλιά της και σκότωσαν χιλιάδες Έλληνες και Αρμένιους πολίτες χωρίς να λυπηθούν ούτε τα γυναικόπαιδα ούτε τους γέρους ανθρώπους. Για εμάς τους Έλληνες της Σμύρνης, αυτή η μέρα ήταν η αρχή ενός εφιάλτη που έφερε τον ξεριζωμό, τον αφανισμό, τον θάνατο και για λίγους που γλύτωσαν την προσφυγιά.

Ένας από τους λίγους που κατάφεραν να ξεφύγουν, ήμουν κι εγώ. Κάποιοι είχαν καταφέρει να φέρουν μερικές βάρκες, τα μεσάνυχτα της ίδιας ημέρας, ο προορισμός ήταν η Ελλάδα. Φεύγοντας με τις βάρκες, βλέπαμε πίσω μας τους καπνούς και τις φωτιές που ισοπέδωσαν τα σπίτια, τις περιουσίες μας και τα όνειρα μας. Είχαμε όμως μια ελπίδα, πως γυρνούσαμε στην πατρίδα μας.

Όταν φτάσαμε στον Πειραιά, καταλάβαμε πως η Ελλάδα δεν καλωσόρισε τα παιδιά της και οι Έλληνες μάς αντιμετώπιζαν σαν Τούρκους που προσπαθούσαν να εισβάλουν στη χώρα τους. Μετά την ευημερία, τον πλούτο, τον πολιτισμό μιας πόλης σαν τη Σμύρνη ήρθε η σκληρή πραγματικότητα στην «πατρίδα» με την πείνα, τις κακουχίες, τη ζωή στον δρόμο χωρίς καμία προστασία και βοήθεια. Χάσαμε εμείς τη ζωή και την αξιοπρέπειά μας και οι Έλληνες την ανθρωπιά τους.

Όταν η παραμονή μας στην Ελλάδα έγινε μόνιμη, με την ελληνοτουρκική σύμβαση υποχρεωτικής ανταλλαγής πληθυσμών, τότε η ζωή για ένα εκατομμύριο πρόσφυγες, έγινε ακόμα πιο δύσκολη.

Η ιστορία μου ήταν από τις λίγες που είχαν ένα αίσιο τέλος. Στάθηκα τυχερός και μπόρεσα να γνωρίσω έναν από τους λίγους Έλληνες που στάθηκαν πραγματικά στο πλευρό μας. Μου πρόσφερε δουλειά στη βιοτεχνία του, με εμπιστεύτηκε και με τα χρόνια εκτίμησε την εργατικότητα μου. Μου έδωσε την ευκαιρία να αποδείξω ότι άξιζα την εμπιστοσύνη του.

Η στήριξη και η καλοσύνη αυτού του ανθρώπου και της οικογένειάς του, μου έδωσαν τη δυνατότητα να βοηθήσω και άλλους Έλληνες της Σμύρνης και να βρω τη μικρή αδελφή μου, που έχασα τη νύχτα της καταστροφής. Ο κύριος Ηλίας είναι ο λόγος που μπορώ να σας διηγηθώ την ιστορία μου και είναι ο λόγος που με κάνει να πιστεύω πως έχουμε ακόμα ελπίδα σαν λαός και σαν άνθρωποι να αλλάξουμε και να βρούμε το καλό μέσα μας.

Πηγές του κειμένου

Ενότητα 38 βιβλίου Ιστορίας Γ΄ Γυμνασίου – πηγή 1

Ενότητα 39 βιβλίου Ιστορίας Γ΄ Γυμνασίου – πηγή 1 & 2

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

31 Αυγούστου 1922, η μοιραία μέρα της Σμύρνης... Όπου και να κοιτούσες άνθρωποι στεναχωρημένοι έφευγαν και άφηναν τα σπίτι τους με βαριά καρδιά. Άντρες, ηλικιωμένοι και γυναικόπαιδα, που είχαν παρατήσει τα υπάρχοντά τους, και είχαν ξεμείνει στον δρόμο με χείλια που τρεμοσάλευαν, με μάτια γουρλωμένα, δεν μπορούσαν να πιστέψουν τι βλέπουν, αυτήν τη φωτιά και την κάπνα δεν θα την ξεχάσω ποτέ μου. Την θυμάμαι πολύ καλά εκείνη την ημέρα, την θυμάμαι σαν χθες.

Τα μάτια μου τρεμόπαιζαν από τη στεναχώρια, το άγχος και τον φόβο, τον φόβο για το αύριο και το τι θα μας περίμενε μετά από αυτό. Δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ στο τι κάνω. Ήμουν τυχερός που οι γονείς μου είχανε υποψιαστεί ότι θα προκύψει κάτι τέτοιο και είχαμε μαζέψει ό,τι προλάβουμε από τα υπάρχοντά μας, για τα να πάρουμε μαζί μας στην Αθήνα. Το χειρότερο πράγμα από όλα ήταν ότι όποιος πρόλαβε, γλύτωσε και ακόμα και τώρα δεν μπορώ να βγάλω αυτή την σκέψη από το μυαλό μου. Πάνω από 1.500.000 Έλληνες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες των προγόνων τους και να έρθουν σαν πρόσφυγες στην Ελλάδα, αφήνοντας πίσω τους πάνω από 600.000 νεκρούς.

Η Σμύρνη ήταν το κέντρο όλων, σήμερα είναι η εστία όλων των χαμένων αξιών. Ένας μέγιστος εμπορικός κόμβος μεταξύ Ανατολής και Δύσης, η κοιτίδα πολλών αρχαίων λαών και πολιτισμών. Από τους 37.0000 κατοίκους της πόλης, οι 165.000 ήταν Έλληνες. Η Σμύρνη ήταν ένα μέρος το οποίο Έλληνες, Τούρκοι και Αρμένιοι ζούσανε αρμονικά χωρίς να έχουν προβλήματα μεταξύ μας. Το μόνο διαφορετικό που είχαν ήταν ότι οι Έλληνες κατείχαν παραπάνω πολιτική και οικονομική δύναμη, αλλά στη Σμύρνη δεν έπαιζε ρόλο αυτό, διότι όλοι ήταν ευτυχισμένοι.

Θυμάμαι όταν πήγαινα βόλτες με τον πατέρα μου, βλέπαμε ανθρώπους να γλεντάνε δεξιά και αριστερά, χαρούμενα πρόσωπα παντού. Αλλά όλα αυτά τα χαρούμενα πρόσωπα εξαφανίστηκαν. Κάποιοι έγιναν πρόσφυγες και άλλοι πέθαναν.

Εγώ με την οικογένεια μου είμασταν πρόσφυγες στην Αθήνα και τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα. Ούτε νερό δεν είχαμε, ένα ψωμί αγοράζαμε δύσκολα και έπρεπε να το χωρίσουμε μεταξύ του πατέρα μου, της μητέρας μου και εμένα. Μας έδινε πολλές φορές μια γερόντισσα κάτι αποφάγια από το φαΐ της, αλλά εκτός από αυτό δεν μας έδινε κανένας άλλος να φάμε. Θυμάμαι ζήτησε από μια παρέα η μάνα μου μια φορά να μας δώσουν λίγα σταφύλια να τσιμπήσουμε, για να δροσιστεί λίγο το λαρύγγι μας και δεν μας έδωσαν, μάς κοιτούσαν σαν παρείσακτους. Η ζωή ήταν πολύ δύσκολη εκείνο τον καιρό.

Αλλά τέλος καλά όλα καλά. Τελικά, εγώ συνέχισα το σχολείο έκανα νέους φίλους, οι γονείς μου στάθηκαν στα πόδια τους ανοίγοντας ένα μαγαζί με υφάσματα, όπως είχανε και στη Σμύρνη, γιατί αυτό ήξεραν να κάνουν. Μετά από λίγα χρόνια μάς έδωσε το κράτος ένα οικόπεδο, όπου χτίσαμε το σπίτι μας και σιγά σιγά αφήσαμε τις άσχημες αναμνήσεις πίσω μας και τους δύσκολους καιρούς και από εκεί

και πέρα αφοσιωθήκαμε στο μέλλον μας, το οποίο μας επιφύλαξε πολλές ευχάριστες εκπλήξεις.

Πηγές:

Ενότητα 38 πηγή 3

Ενότητα 39 πηγή 1

Ενότητα 44 πηγή 1

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ήταν μια καθημερινή, όπως όλες. Ήμουν σπίτι και έβλεπα τηλεόραση μαζί με τη γιαγιά μου. Βλέπαμε ένα ντοκιμαντέρ για τη Σμύρνη, ξαφνικά όμως ένα δάκρυ κύλισε στο μάγουλο της. Αγχωμένη τη ρώτησα τι συνέβη. Εκείνη με μάτια βουρκωμένα μου απάντησε «τίποτα παιδί μου απλά θυμήθηκα». Αφού τη ρώτησα, μου εξήγησε πως ήταν και η ίδια μια από τους προσφυγές που ήρθαν στην Ελλάδα το 1922. Αφού δεν σταμάτησα να την ρωτώ, αποφάσισε να μου αφηγηθεί όλα όσα είχε ζήσει.

Ξεκίνησε λοιπόν να μου αναλύει τα γεγονότα. Έφτασε στη Ελλάδα μόνη της χωρίς τον παππού μου, αυτός δεν κατάφερε να ξεφύγει. Όπως μου είπε την ώρα που οι Τούρκοι τον τραβούσαν, για να τον αιχμαλωτίσουν εκείνος την πήρε αγκαλιά και την έβαλε σε μια βάρκα, έτσι ώστε να σωθεί. Κάπως έτσι λοιπόν μετά από θαλασσοταραχές και μπουρίνια έφτασε και η γιαγιά μου στην Ελλάδα, μόνη, όπως νόμιζε. Πήρε τα λιγοστά υπάρχοντά της και κατέβηκε από τη βάρκα ακολουθώντας το πλήθος ανθρώπων προς το πρακτορείο, που έλεγχε τα διαβατήριά τους. Μετά από αρκετό σπρώξιμο και ορθοστασία, που η σειρά της είχε φτάσει, ο εισπράκτορας τότε της φώναξε «εεεεεεε, κυρία εσύ, εσύ με τα κουρέλια το όνομά σου δεν φαίνεται στο διαβατήριο. Ποια είσαι;» Τότε εκείνη απάντησε με στιβαρή φωνή «ονομάζομαι ευτυχία». Ο άντρας τότε της είπε πως τα χαρτιά είναι εντάξει και ότι μπορεί να συνεχίσει.

Μετά από πολύ περπάτημα έφτασε στον καταυλισμό. Μια μεγάλη χωματερή, που αντί για σκουπίδια είχε ανθρώπους, όπως μου είπε χαρακτηριστικά η ίδια. Δεν υπήρχαν κρεβάτια, μόνο κάτι στέγαστρα. Κουβέρτες πουθενά, μαξιλάρια επίσης. Ο καθένας έπρεπε να κυλιστεί κυριολεκτικά στη λάσπη, για να προλάβει ένα μέρος για να κοιμηθεί. Το να έχει κάποιος πάπλωμα ή να καταφέρει να ζητήσει θεωρούνταν πολυτέλεια. Νερό καθαρό επίσης δεν υπήρχε, τώρα για το φαγητό ένα κομμάτι μπαγιάτικο ψωμί ο καθένας. Όπως η γιαγιά μου μου είπε σφίγγοντας τα δόντια της και κοιτώντας με στα μάτια «δεν μας λογάριάζαν για ανθρώπους». Στη συνέχεια μου είπε πως η έλλειψη των βασικών αγαθών ήταν το λιγότερο, αυτό μου την ταλαιπωρούσε περισσότερο ήταν η υποτίμηση, η απαξίωση που βίωναν και η αποκαρδιωτική συμπεριφορά των ομογενών. Όταν τη ρώτησα τι εννοεί μου απάντησε «μου έκαιγαν τα σωθικά, όταν άκουγα πως είμαι Τουρκάλα και γιαουρτοβαφτισμένη Σμυρνια. Το πιστεύεις ότι χρησιμοποιούσαν την καταγωγή μου για να με αποκαλέσουν ανήθικη, φώναζαν στον δρόμο προσοχή, προσοχή περνά η Σμυρνια; Κάθε φορά που το άκουγα αυτό η καρδιά μου ήταν έτοιμη να σπάσει. «Να μην με θέλει η πατρίδα μου;» σκεπτόμουν. «Τα αδέρφια μου, οι συμπατριώτες μου;».

Ύστερα από εφτά περίπου μήνες ταλαιπωρίας και πόνου συνέβη κάτι που μου άλλαξε όλη τη ζωή. Γέννησα τη μητέρα σου. Από ό,τι φαίνεται δεν είχα φτάσει μόνη στην Ελλάδα, είχα την καλύτερη παρέα. Αφού πλέον είχα παιδιά δικαιούμουν ένα επίδομα από το ελληνικό κράτος, το πήρα, και κάπως έτσι κατάφερα να ξανακτίσω

τη ζωή μου βήμα βήμα. Μεγάλωσα το παιδί μου, το πάντρεψα και τώρα μεγαλώνω και το εγγόνι μου. Αυτή είναι η δίκη μου ιστορία, μου είπε με ένα πλατύ χαμόγελο ζωγραφισμένο στα χείλη της, βουρκωμένη από τη συγκίνηση αυτήν τη φορά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ
ΠΗΓΕΣ 1 ΚΑΙ 2

«Μια προσφυγική ιστορία»

Ονομάζομαι Νίκος Αυγερινός και ζω στην Χίο από το 1922 που μας έδιωξαν οι Τούρκοι από τη Σμύρνη.

Ο πατέρας μου ήταν έμπορος υφασμάτων και είχαμε ένα μεγάλο μαγαζί στην αγορά, κοντά στην προκουμαία. Το σπίτι μας ήταν ένα μεγάλο αρχοντικό στην ελληνική συνοικία. Είχε δύο ορόφους και μια ξύλινη σκάλα, ενώ από τα πολλά παράθυρα έμπαινε το λαμπερό φως. Είχα έναν φίλο από την αρμενική συνοικία, τον Αρμπέν, που παίζαμε συνέχεια μπάλα έξω στους δρόμους και μια φίλη την Κατερίνα που κάναμε σχοινάκι όλοι μαζί.

Ένα πρωί είχαμε γιορτή στην προκουμαία, γιατί κατέφτασε ο ελληνικός στόλος. Είχαμε βάλει τα καλά μας και τους περιμέναμε χωρίς εμείς τα παιδιά να καταλαβαίνουμε ότι είχαμε πόλεμο. Στους Τούρκους, και ειδικά στον Μουσταφά Κεμάλ, δεν άρεσε που οι Χριστιανοί ήταν περισσότεροι από τους Μουσουλμάνους και ήθελαν η «Άπιστη Σμύρνη» να γίνει Τουρκική και να πάψει ο κοσμοπολιτισμός και η αναγέννηση της πόλης από τους πλούσιους έμπορους που κατέφθαναν από παντού. Στα τρία χρόνια που κράτησε ο πόλεμος, οι Τούρκοι σπρώχνονταν προς την Ανατολία. Τότε όμως ενώθηκαν με τους Τσέτες και άρχισαν να νικάνε τους Έλληνες. Οι Έλληνες υποχωρώντας έκαιγαν τα πάντα και πολλοί κατάφεραν να φτάσουν μέχρι τη Σμύρνη. Τότε καταλάβαμε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά, ειδικά, όταν μάθαμε ότι έφυγε ο Στεργιάδης και είδαμε τα καράβια του στόλου να απομακρύνονται.

Ξαφνικά είδαμε τους Τούρκους με τα άλογα να μπαίνουν στην πόλη και να σφάζουν όποιον έβρισκαν μπροστά τους. Ο κόσμος έτρεχε να κρυφτεί στα σπίτια του. Τότε ήταν που άλλαξε ο αέρας και ένα μεγάλο σύννεφο καπνού φάνηκε πάνω από τη Σμύρνη. Ο κόσμος έτρεξε στην προκουμαία να σωθεί. Όταν έφτασε η φωτιά στα πρώτα σπίτια έπεσαν στο νερό, για να μην καούν και κολύπησαν προς τον συμμαχικό στόλο, για να ανέβουν να σωθούν στα καράβια. Δυστυχώς, οι ναύτες είχαν εντολή να μην αφήσουν κανέναν να ανέβει και τους πέταγαν καυτό νερό. Θυμάμαι είχα έναν θείο, που πνίγηκε προσπαθώντας να γλιτώσει από τον θάνατο!

Τελικά, ήρθαν καράβια από τη Χίο, τα οποία μας πήραν και μας άφησαν στο νησί. Εκεί ο κόσμος μας καλοδέχτηκε και άρχισε η καινούργια μας ζωή!

ΠΗΓΕΣ

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)

Μια προσφυγική ιστορία

Σαν χθες το θυμάμαι... το πρωί που φτάσαμε στην Ελλάδα με την οικογένειά μου. Αφού καταφέραμε να γλιτώσουμε από τις ακραίες καταστάσεις στη Σμύρνη, περιμέναμε πως τα πράγματα θα ήταν καλύτερα εκεί, πως θα μπορούσαμε να κάνουμε μια νέα αρχή, χωρίς διαμάχες μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων. Στο παιδικό μου μυαλό ακουγόταν τόσο απλό. Ούτε που φανταζόμουν πόσο δύσκολη θα ήταν αυτή η «νέα αρχή».

Ανακαλώ αυτή την πρώτη μέρα και βλέπω ακόμα μπροστά στα μάτια μου, το τοπίο που αντίκρισα τότε. Όταν συνειδητοποίησα πως ένα από αυτά τα μικροσκοπικά, ετοιμόρροπα κτήρια θα αποτελούσε το νέο μου σπίτι, κοίταξα την μητέρα μου με απόγνωση. Κι εκείνη, σαν να διάβασε τη σκέψη μου, μου έπιασε το χέρι προσπαθώντας να με παρηγορήσει. Όσο περνούσαν οι μέρες, τόσο πιο απογοητευμένη ένιωθα με τη νέα μου ζωή. Εκτός από τις πολυτέλειες που χάσαμε μετακομίζοντας στην Ανάβυσσο, χάσαμε και το δικαίωμα στο να καλύπτουμε τις βασικές μας ανάγκες. Δεν υπήρχε νερό στη διάθεσή μας και αν θέλαμε να φάμε ψωμί, η μόνη μας επιλογή ήταν το μπαγιάτικο. Αρχικά, καλλιεργούσαμε για να ζήσουμε, αλλά μετά από λίγο καιρό σταματήσαμε απότομα. Ποτέ δεν κατάλαβα τον λόγο. Ως αθώο παιδί, νόμιζα πως όλοι οι κάτοικοι έτσι ζούσαν. Όμως μια νύχτα, άκουσα τους γονείς μου να συζητούν κάτι. Μια διαμαρτυρία. Και τότε αντιλήφθηκα ό,τι συνέβαινε γύρω μου τα τελευταία χρόνια. Ο πατέρας είπε πως ήθελε να συμμετάσχει, ενώ η μητέρα αποφάσισε να μείνει στο σπίτι μαζί με εμένα και τον αδερφό μου.

Αυτά είναι τα τελευταία γεγονότα που θυμάμαι καθαρά, η τελευταία φορά που θυμάμαι τον πατέρα στο σπίτι. Την επόμενη ημέρα μάθαμε ότι χτυπήθηκε σοβαρά στη διαμαρτυρία, αλλά δεν ξέρουμε τι απέγινε. Μάλλον κατέληξε στην φυλακή, αλλά δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι. Τα υπόλοιπα χρόνια εκεί είναι κάπως θολά. Δεν είμαι σίγουρη πως, αλλά κάποια στιγμή τελείωσε αυτό το βασανιστήριο. Ξεκινήσαμε πάλι να ζούμε σαν άνθρωποι. Οι γηγενείς έπαψαν να ενοχλούνται από την παρουσία μας και πλέον, αυτά τα πρώτα δύσκολα χρόνια στην Ελλάδα είναι μόνο μια μακρινή ανάμνηση, που κοντεύει να ξεχαστεί.

Βιβλιογραφία:

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

«Μία προσφυγική ιστορία»

Το 1920, ο ελληνικός στρατός κατέλαβε εδάφη της Μ. Ασίας με εντολή της Αντάντ. Στη συνέχεια, ο Βενιζέλος με άδεια από το συνέδριο του Παρισιού, επέκτεινε την ελληνική ζώνη. Αφού κατέλαβαν την ανατολική Θράκη, επεκτάθηκαν στη Μ. Ασία, κατά πολύ περισσότερο από ό,τι όριζε η συνθήκη των Σεβρών.

Οι ελληνικές επιτυχίες διευκόλυναν την Αντάντ να επιβάλει στον Σουλτάνο τη συνθήκη των Σεβρών, η οποία τελικά απορρίφθηκε. Παρά όλα αυτά, το κίνημα αντίστασης της Τουρκίας ενισχύθηκε και έτσι οι σύμμαχοι των Ελλήνων άρχισαν να αναρωτιούνται κατά πόσο μπορούν να νικήσουν. Τελικά, η επιστροφή του Κωνσταντίνου λειτούργησε ως αναθέρωση των μεγάλων δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα. Με λίγα λόγια, η Σοβιετική ένωση μαζί τη Γαλλία και την Ιταλία ανάγκασαν τους Τούρκους να υποχωρήσουν με αντάλλαγμα διάφορα προνόμια. Δεν τηρήθηκε η υπόσχεση για τον τερματισμό του πολέμου. Έτσι, το καλοκαίρι του 1921, τα ελληνικά στρατεύματα έκαναν επίθεση. Μετά από πολλές μάχες, στις 13 Αυγούστου η ελληνική άμυνα κατέρρευσε και στις 27 οι κεμαλικοί μπήκαν στην Σμύρνη.

Και κάπως έτσι ξεκίνησε η δική μου τραγική ιστορία. Μετά την παράδοση της πόλης, όσοι κατάφεραν να σωθούν, κατέληξαν πρόσφυγες. Ονομάζομαι Κατερίνα και είμαι μία 30χρονη, μόνη μητέρα δύο παιδιών, οχτώ και έντεκα ετών. Έχασα τον άντρα μου στην μάχη μαζί και τον αδελφό μου. Οι γονείς μου πήγαν για σφαγή και δεν έχω καμία επαφή με την αδελφή μου και ας έχουν περάσει τέσσερις μήνες από την μέρα που έφυγα.

Τα πράγματα στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στη Θεσσαλία, όπου κατοικώ, προσωρινά σε ένα υπόγειο μιας γνωστής μας οικογένειας, είναι άσχημα. Μας θεωρούν Τούρκους και για αυτό μας αποκαλούν τουρκόσπορους. Έχουν ρατσιστική στάση απέναντι μας και η λέξη πρόσφυγας έχει υποτιμητική έννοια. Εξαιτίας των διαφορών που έχουμε στην καθημερινότητα και από τον τρόπο που περιποιούμαστε τον εαυτό μας, μας χαρακτηρίζουν Σμυρνιές υπονοώντας «πόρνες».

Πριν έναν μήνα κατάφερα να βρω νυχτερινή δουλειά σε ένα τοπικό εργοστάσιο. Τα πρωινά δουλεύω σε κτήματα. Μισώ το γεγονός ότι τα παιδιά μου μένουν μόνα τους τόσες ώρες σε έναν ξένο για αυτά τόπο. Τουλάχιστον έχουν το ένα το άλλο και η σκέψη να βρω ένα καλύτερο μέρος να μείνουν μου δίνει κουράγιο. Εύχομαι να πάνε όλα καλά και να βρω την αδελφή μου. Ελπίζω κάποια στιγμή να ανοίξω δική μου ταβέρνα, όπως στη Σμύρνη, για να μπορώ να τους παρέχω ό,τι χρειάζονται.

Πηγές:

Ενότητα 38

Ενότητα 44

Ενότητα 44 πηγή 2

Μια προσφυγική ιστορία

Λίγο πριν το μεσημέρι, ενώ ήμουν στην προκουμαία της Σμύρνης μαζί με τον άντρα μου και τα δύο παιδιά μου, ξαφνικά άκουσα έναν κύριο να φωνάζει. Σοκαρίστηκα. Υπήρχε παντού καπνός. Πλέον αυτός ο κύριος που άκουσα να φωνάζει δεν ήταν ο μοναδικός. Κι άλλοι άρχισαν να φωνάζουνε, ενώ έτρεχαν για να γλυτώσουν από τα σπίτια τους, τα οποία ήταν στις φλόγες. Πήγα πιο κοντά και είδα Τούρκους στρατιώτες να ρίχνουν βενζίνη σε πολλά ακόμη σπίτια. Η φωτιά εξαπλωνόταν πολύ γρήγορα. Οι φλόγες ξεπετάγονταν από τα κτίρια και έτσι ανοίγονταν κι άλλες εστίες φωτιάς.

Εμείς είχαμε παγιδευτεί στην προκουμαία. Πήραμε όσα πιο πολλά πράγματα προλάβσαμε και προσπαθήσαμε να πάμε στην παραλία. Ήταν αδύνατον όμως. Στην βόρεια και νότια πλευρά, οι Τούρκοι είχαν στήσει πολυβόλα. Δεν μπορούσαμε να φύγουμε από τη προκουμαία. Έτσι, προτού χειροτερεύσουν τα πράγματα ο άντρας μου, μου φώναξε να πηδήξουμε στη θάλασσα. Δεν είχαμε άλλη επιλογή. Πέσαμε μέσα στη θάλασσα και ξεκινήσαμε να κολυμπάμε προς τα πολεμικά πλοία, ελπίζοντας να σκαρφαλώσουμε στις καδένες και να βρούμε καταφύγιο πάνω σε αυτά. Πολλοί το είχαν κάνει ήδη, οπότε θεωρήσαμε πως θα τα καταφέρναμε κι εμείς. Μα, όταν φτάσαμε, κάτι τρομερό συνέβη... Ο άντρας μου προσπάθησε να ανέβει και ένας ναύτης του έριξε ζεματιστό νερό. Δεν έριξαν μόνο σε αυτόν, αλλά σε κάθε πρόσφυγα που επιχειρούσε να ανέβει. Τρομοκρατήθηκα. Τότε όμως είδα μια άδεια βαρκούλα στο βάθος. Κολυπήσαμε ως εκεί και ανεβήκαμε πάνω της. Ήρθαν κι άλλες δύο οικογένειες, στριμωγμένοι σε μια μικρή βάρκα παρακολουθούσαμε τη Σμύρνη να καταστρέφεται...

Την επόμενη μέρα, πήγαμε στην προκουμαία, στην οποία υπήρχαν ελάχιστα άτομα, περιμένοντας κάποιον να τους σώσει. Τότε, επειδή οι τουρκικές αρχές δεν ήθελαν να συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, έδωσαν, σε εμάς τους πρόσφυγες, προθεσμία έως τις 30 Σεπτεμβρίου να φύγουμε. Μετά από λίγες ημέρες, ήρθαν πλοία και μας πήγανε σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Χιλιάδες άνθρωποι βρισκόμασταν στριμωγμένοι, χωρίς νερό και φαγητό, κάτω από απαίσιες συνθήκες, περιμένοντας να φτάσουμε στην Ελλάδα. Τα πλοία θαλασσοδέρνονταν πολλές ημέρες. Η κατάσταση που επικρατούσε ήταν άθλια. Άντρες και γυναίκες τρελάθηκαν. Πολλές γυναίκες γέννησαν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, ενώ άλλοι αυτοκτονούσαν.

Όταν φτάσαμε είχαμε μείνει χωρίς στέγη, χωρίς κουβέρτες, χωρίς τροφή και χωρίς χρήματα. Δεν έφτανε όλο αυτό, αλλά δεν είχαμε και καθόλου καλή αντιμετώπιση από τους Έλληνες. Μόλις είχαμε διασωθεί από την τουρκική σφαγή και μας αποκαλούσαν «τουρκόσπορους» και «γιαουρτοβαφτισμένους». Η λέξη «πρόσφυγας» διαχεόταν στον κοινωνικό ιστό με τον πιο υποτιμητικό τρόπο. Και το χειρότερο; Κάποιοι ήθελαν να μας υποχρέωσαν να φορέσουμε κίτρινα περιβραχιόνια, για να ξεχωρίζουμε από τους Έλληνες, έτσι ώστε να μπορούν να μας διακρίνουν και να μας αποφεύγουν. Αηδιαστικό...

Πηγές:

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)

Ιστορικά ερωτήματα και πηγές-Οι πρόσφυγες του 1922 (Φωτόδεντρο)

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΗ 2

Προφορική μαρτυρία

26 Ιουλίου 1925

Έχουν περάσει τρία χρόνια από την εγκατάστασή μου στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά ακόμα να καταφέρω να προσαρμοστώ.

Στην Ελλάδα, μας φέρονται σαν να μην είμαστε Έλληνες, «Τούρκους» μάς αποκαλούν. Στον δρόμο δεν μπορώ να κυκλοφορήσω χωρίς να νιώθω τα επικριτικά βλέμματα των ντόπιων να στρέφονται προς το μέρος μου. Ακούω τους ψιθύρους των γυναικών που λένε «Μα πού στολίστηκε να πάει πάλι αυτή;» και όταν πάω σε καταστηματαρχες για να τους ζητήσω να πιάσω δουλειά στο μαγαζί τους, αυτοί με κοιτάνε με ένα βλέμμα, λες και τους είπα κάποιο ανέκδοτο, το οποίο συνοδεύεται με την πρόταση «Μα, εσύ είσαι γυναίκα». Ίσως να φταίει η πολιτισμική μας διαφορά για όλα αυτά τα σχόλια, για την αντιπάθεια που έχουν για εμένα και τους όμοιούς μου, αλλά και για την μοναξιά που νιώθω. Νιώθω μοναξιά, γιατί ο μόνος άνθρωπος που μου έχει απομείνει είναι η δεκατριάχρονη αδερφή μου. Όλες τις φίλες μου τις έχασα είτε γιατί σκοτώθηκαν είτε γιατί έχουν σκορπιστεί στο εξωτερικό, λόγω της διαφορετικής θρησκείας τους. Ο πατέρας μου έχασε τη ζωή του πολεμώντας και η μητέρα μου αγνοείται. Ο αδερφός μου δολοφονήθηκε. Δολοφονήθηκε από τους ίδιους του τους συμπατριώτες, οι οποίοι τον χτύπησαν στα χέρια και τον άφησαν να πνιγεί παρακολουθώντας τον να προσπαθεί να ανεβεί στη βάρκα, παρόλο που δεν μπορούσε, μέχρι που δεν είχε πλέον άλλες δυνάμεις. Ο λόγος; Θεώρησαν πως θα πρόσθετε πολύ βάρος στην βάρκα και αυτή θα βούλιαζε. Πώς θα μπορούσε όμως ένα δωδεκάχρονο αγοράκι να βουλιάξει μια ολόκληρη βάρκα; Τα πράγματα δεν βελτιώθηκαν με την άφιξή μου στον Πειραιά. Τους πρώτους έξι μήνες κοιμόμασταν σε μάντρες και ύστερα μας παραχώρησαν ένα σπίτι που είχε το μέγεθος του δωματίου που είχα στην Σμύρνη. Μετά από έναν χρόνο κατάφερα να μαζέψω αρκετά χρήματα δουλεύοντας επί δώδεκα ώρες την ημέρα ως βοηθός στη μοδίστρα, για να νοικιάσω ένα ελάχιστο καλύτερο σπίτι για εμένα και την αδερφή μου. Τα πράγματα φάνηκαν να γίνονται καλύτερα μέχρι πριν από τρεις μήνες που έχασα τη δουλειά μου, επειδή το ραφείο έκλεισε.

Παρόλες αυτές τις δυσκολίες όμως είμαι ευγνώμων που είμαι ακόμα ζωντανή και μπορώ να διηγούμαι την ιστορία μου.

Πηγές

- Σελ. 107 πηγή 3
- Σελ. 109 4η παρ.
- Σελ. 121 3ή παρ.
- Σελ. 122 πηγή 2

Μια προσφυγική ιστορία

Το 1922 ο ελληνοτουρκικός πόλεμος βρισκόταν στο αποκορύφωμά του και η Σμύρνη ήταν πεδίο μάχης. Τα ελληνικά στρατεύματα είχαν πραγματοποιήσει μεγάλη επίθεση το 1921, η οποία είχε κοστίσει χιλιάδες ζωές και είχε αφήσει πολλούς τραυματίες. Ο ελληνικός στρατός είχε προχωρήσει στον ποταμό Σαγγάριο, λίγα μόλις χιλιόμετρα πριν από την Άγκυρα, αλλά ο τουρκικός στρατός τους είχε απωθήσει.

Η Έλενα, ο Νίκος και τα παιδιά τους ήταν μεταξύ των Ελλήνων προσφύγων που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους στη Σμύρνη. Τούρκοι στρατιώτες εκτελούσαν Έλληνες στους δρόμους και τα κτίρια καίγονταν ολοσχερώς. Η οικογένεια συμμετείχε σε μια μαζική έξοδο προς την ακτή, ελπίζοντας να γλιτώσει από τη βία. Όταν έφτασαν στην ακτή, βρήκαν χάος και σύγχυση. Ο ελληνικός στρατός είχε υποχωρήσει και τα συμμαχικά πλοία βρίσκονταν στην ανοικτή θάλασσα, περιμένοντας να εκκενώσουν τους Έλληνες πρόσφυγες. Ωστόσο, Τούρκοι στρατιώτες εμπόδιζαν τους πρόσφυγες να επιβιβαστούν στα πλοία και πολλοί έμειναν αποκλεισμένοι στην παραλία.

Η Έλενα, ο Νίκος και τα παιδιά τους είχαν την τύχη να μπουν σε ένα πλοίο. Μοιράζονταν ένα μικρό χώρο με δεκάδες άλλες οικογένειες και οι συνθήκες ήταν άθλιες.

Μετά από εβδομάδες στη θάλασσα, έφτασαν τελικά στην Ελλάδα. Η οικογένεια μεταφέρθηκε σε καταυλισμό προσφύγων, όπου τους δόθηκε τροφή, στέγη και ιατρική περίθαλψη.

Η ΕΑΠ λειτούργησε από το 1923 έως το 1930 και ασχολήθηκε κυρίως με την αποκατάσταση των προσφύγων στην ύπαιθρο. Περίπου 750.000 πρόσφυγες στάλθηκαν στη Μακεδονία και τη Θράκη, επειδή υπήρχαν διαθέσιμα εδάφη εκεί αλλά και για να εξασφαλιστεί η αριθμητική υπεροχή του ελληνικού στοιχείου στις περιοχές αυτές. Περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Έλληνες εκριζώθηκαν βίαια από τα σπίτια τους στη Μικρά Ασία κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών που ακολούθησε είδε πάνω από δύο εκατομμύρια Έλληνες και Τούρκους να εκδιώχθηκαν από τις αντίστοιχες χώρες τους, οδηγώντας στη μεγαλύτερη προσφυγική κρίση του 20ού αιώνα.

Στα χρόνια που ακολούθησαν την άφιξη της οικογένειας στην Ελλάδα, η χώρα άρχισε να εφαρμόζει μέτρα για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης. Ωστόσο, η ζωή ήταν ακόμα δύσκολη για την Έλενα, τον Νίκο και τα παιδιά τους. Είχαν χάσει ό,τι είχαν και έπρεπε να ξεκινήσουν από την αρχή σε μια νέα χώρα. Αλλά η ιστορία τους είναι μόνο μία από τις πολλές.

Πηγές

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο,
http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5204/Istoria_G-Gymnasiou_html-empl/index9_44.html

Το ημερολόγιο μιας προσφυγοπούλας

2.8.1922

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Σήμερα το πρωί ήταν μια ηλιόλουστη ημέρα, γι' αυτό είπα να εκμεταλλευτώ την ευκαιρία και να πάω μια βόλτα. Χανόσουν μέσα στο πλήθος ανθρώπων που είτε είχαν βγει για αγορές είτε για να απολαύσουν την σπάνια και μοναδική ομορφιά της Σμύρνης. Καθώς ήρθε η ώρα για το μεσημεριανό μαζευτήκαμε όλοι γύρω από το τραπέζι. Ο παππούς μου είχε αρχίσει να μας αφηγείται τις ιστορίες από τα παιδικά του χρόνια. Όλοι καθόμασταν και ακούγαμε με ευχαρίστηση τις εμπειρίες του. Πάντα μου άρεσε να καθόμαστε όλοι μαζί στο οικογενειακό τραπέζι, να αφηγούμαστε ιστορίες και να γελάμε...

9.9.1922

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Όλα γύρω είναι ισοπεδωμένα. Οι τούρκοι εισέβαλαν στην πόλη και την ρήμαξαν. Είμαστε φυλακισμένοι μέσα στα σπίτια μας χωρίς καμία επικοινωνία με τους γύρω μας. Ο τουρκικός στρατός παραφυλάει έξω από τα σπίτια μας κρατώντας όπλα και σκοτώνουν άδικα τους ανθρώπους και τους αιχμαλωτίζουν. Νεκρά πτώματα επιπλέουν πάνω στην θάλασσα και τριγύρω στους δρόμους. Έξω επικρατεί απόλυτη ησυχία. Τα πουλιά έχουν πάψει να κελαηδούν. Οι μόνοι ήχοι που ακούγονται είναι οι βομβαρδισμοί και οι πυροβολισμοί των αδίστακτων Τούρκων. Προχθές, μια μεγάλη φωτιά ξέσπασε από ανατολικά προς δυτικά. Ευτυχώς, εγώ και η οικογένειά μου προλάβαμε και σωθήκαμε. Κατοικίες, μαγαζιά κ.ά. καταστράφηκαν ολοσχερώς. Τα μόνα συναισθήματα που κυριαρχούν είναι ο φόβος και ο τρόμος για το αύριο.

29.9.1922

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Η ώρα της απελευθέρωσης. Σήμερα το πρωί ανακοινώθηκε ότι βρέθηκαν 17-20 καράβια για να μας μεταφέρουν. Οι Τούρκοι «χάρηκαν» με αυτήν την απόφαση γι' αυτό και δεν μας εμπόδισαν. Εύχομαι κάποια μέρα να σταματήσουν οι πόλεμοι και να κάνουμε ειρήνη. Νοσταλγώ τις ωραίες εμπειρίες που έζησα σε εκείνον τον τόπο και που δεν θα ξαναζήσω. Επίσης, την αξέχαστη και μοναδική ομορφιά της Σμύρνης. Παρόλα αυτά ευελπιστώ στο μέλλον να την ξαναπάρουμε πίσω, αλλά όχι με τη βία αλλά ειρηνικά.

**Μία προσφυγική ιστορία
(προφορική μαρτυρία)**

Ονομάζομαι Μενέλαος και γεννήθηκα στη Σμύρνη. Οι γονείς μου ήταν και οι δύο Έλληνες με καταγωγή από τη Μυτιλήνη. Στη Σμύρνη μέναμε στην Ελληνική συνοικία. Θυμάμαι ακόμη τον μεγάλο μπουφέ, που έκρυβε η μητέρα μου τα κουλουράκια και τις λιχουδιές από εμάς τα παιδιά, ώστε να μην τρώμε πριν το φαγητό και μας «κοπεί η όρεξη».

Κάθε βδομάδα θυμάμαι τους γονείς μου να βάζουν τα καλά τους ρούχα και να πηγαίνουν για χορό. Πολλές φορές πηγαίναμε και εμείς τα παιδιά μαζί.

Θυμάμαι ότι είχαμε πολλούς φίλους και όταν κάναμε γιορτή στο σπίτι μας γέμιζε από κόσμο, όχι μόνο Έλληνες, αλλά και Τούρκους, Αρμένιους και όλων των εθνικοτήτων. Στη Σμύρνη δεν είχε σημασία η εθνικότητα. Ο άνθρωπος μέτραγε. Ήταν αυτή η διαφορετικότητα που έκανε τη Σμύρνη τόσο ιδιαίτερη και ξεχωριστή.

Όταν ήρθε ο ελληνικός στρατός στη Σμύρνη, χαρήκαμε πάρα πολύ. Υπήρχε μεγάλος ενθουσιασμός. Με είχε πάει ο πατέρας μου στην προκουμαία και έβλεπα τα «εγγλέζικα» πλοία που είχαν έρθει μαζί με τον ελληνικό στρατό.

Δυστυχώς, η καταστροφή δεν άργησε να έρθει.

Νόμιζε η κυβέρνηση τότε ότι θα μπορούσαν οι Έλληνες να καταλάβουν όλη την Οθωμανική αυτοκρατορία. Θέλανε να πάνε μέχρι την Άγκυρα, λέει. Μεγάλο λάθος.

Έτσι, αποδυναμώθηκε ο Ελληνικός στρατός και αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Πήγαν πίσω στην Ελλάδα.

Μετά θυμάμαι ότι ήρθε στη Σμύρνη ο τουρκικός στρατός και από πίσω ακολουθούσαν οι τσέτες. Πόσο τους φοβόταν η μητέρα μου τους τσέτες...

Θυμάμαι με τη μεγάλη πυρκαγιά, οι άνθρωποι με βάρκες προσπαθούσαν να φτάσουν τα αγγλικά και τα γαλλικά πλοία που βρίσκονταν ακόμη εκεί, για να σωθούν. Δυστυχώς, όσοι κατάφερναν να πιάσουν τα σκοινιά του πλοίου, για να ανέβουν, οι Άγγλοι έκοβαν τα χέρια των δύσμοιρων αυτών ανθρώπων. Οι Γάλλοι έριχναν βενζίνη και πετρέλαιο και τους έβαζαν φωτιά. Θυμάμαι τον πόνο και τον θάνατο να υπάρχει παντού και δεν καταλάβαινα τότε γιατί οι φίλοι μας να κάνουν τέτοια πράγματα.

Ο πατέρας μου έτυχε να έχει μία κορδέλα με τα χρώματα της ρωσικής σημαίας. Με αυτή την κορδέλα, μας έβαλε περιβραχιόνια και μαζί με κάτι ρώσικες ομολογίες που είχε και τη βοήθεια ενός καλού του φίλου Τούρκου, μπορέσαμε να φύγουμε ασφαλείς από τη Σμύρνη κάνοντας τους Ρώσους.

Φτάσαμε με το πλοίο στη Μυτιλήνη ταλαιπωρημένοι, χωρίς τίποτα, δυστυχισμένοι, πεινασμένοι και διψασμένοι. Εκεί, κάποιοι Μυτιληνιοί ζητούσαν μία λίρα για να μας δώσουν να πιούμε ένα ποτήρι νερό... Μία λίρα!!! Έτσι, ο πατέρας μου – αν και ήταν η καταγωγή μας από εκεί – είπε να συνεχίσουμε για Θεσσαλονίκη.

Στη Θεσσαλονίκη ήταν λίγο καλύτερα τα πράγματα. Τις πρώτες μέρες κοιμόμασταν στον δρόμο αλλά μετά μας πήγαν σε κάτι γαλλικούς στρατώνες. Ευτυχώς, μας βοήθησε πολύ ένας φίλος του πατέρα μου από τη Σμύρνη, ο ταγματάρχης Ρέσος. Έμεινε σε ένα μεγάλο τριώροφο σπίτι στην οδό Βενιζέλου και Εγνατίας και εκεί μας φιλοξένησε στο σπίτι του όλη την οικογένειά μας. Μας βοήθησε πολύ.

Δυστυχώς, ο πατέρας μου δεν άντεξε και πέθανε από τη στεναχώρια του μετά από λίγο. Ήταν νοικοκύρης ο πατέρας μου. Στη Σμύρνη είχε οικόπεδα, δουλειές και περιουσία. Δούλευε πολύ για να μας έχει όλα τα παιδιά του ευτυχισμένα και τακτοποιημένα. Δυστυχώς, του στοίχισε πολύ ο ξεριζωμός και δεν άντεξε.

Μετά ήρθαμε στην Αθήνα, στα προσφυγικά.

Σήμερα δεν έχω τίποτα. Καμία απόλαυση, καμία χαρά. Η μόνη μου ευχαρίστηση είναι οι καλοί γείτονες και καλοί φίλοι και οι συγγενείς μου. Η αγάπη, παιδιά μου, για τον συνάνθρωπο, αυτή είναι η μόνη ανακούφιση που έχω πια...

Μενέλαος Μοσχοβέλης,

1906 - 2001

Πρόσφυγας από Σμύρνη

Πηγές:

1. Σμύρνη. Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900 – 1922 (ντοκιμαντέρ)
2. Ενότητα 44. Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο
3. Αφήγηση του Μενέλαου Μοσχοβέλη – Πρόσφυγα από Σμύρνη (φίλος του παππού μου)

Μια προσφυγική ιστορία

Ήταν αρχές Σεπτέμβρη του 1922 όταν ακούσαμε φωνές έξω από το σπίτι. Η πόρτα χτύπησε βίαια και ξαφνικά εισέβαλαν μέσα Τούρκοι στρατιώτες. Μας έδωσαν την εντολή να φύγουμε αμέσως από την κατοικία μας και να καταφύγουμε στο λιμάνι μαζί με τους υπόλοιπους Έλληνες. Εγώ και η οικογένεια μου, η μητέρα και ο αδερφός μου, αναγκαστήκαμε να αφήσουμε πίσω το σπίτι μας και την περιουσία μας, όπως και εκατομμύρια άλλοι Έλληνες συχωριανοί μας, αλλά και αντίστοιχα πολλοί Μουσουλμάνοι πολίτες. Φύγαμε τόσο βιαστικά που δεν προλάβαμε να πάρουμε μαζί μας τίποτα παρά μόνο ό,τι μπορούσαμε να κουβαλήσουμε εκείνη τη στιγμή. Έπρεπε να αφήσουμε πίσω και να εγκαταλείψουμε όχι μόνο τις περιουσίες μας, αλλά και αντικείμενα συναισθηματικής αξίας. Η μητέρα μου κρατούσε στην αγκαλιά της τον μικρό μου αδερφό που έκλαιγε και φωτογραφίες του πατέρα μας και των γονιών της. Εγώ στο ένα μου χέρι κρατούσα μια παλιά κουβέρτα και στο άλλο λίγο ψωμί και δύο κονσέρβες. Κατευθυνθήκαμε βιαστικά όλοι μαζί προς το λιμάνι ντυμένοι ακόμα με τις πιτζάμες μας. Μαζί μας άλλοι άντρες, γυναίκες και παιδιά βαδίζαμε βιαστικά προς μια μικρή βάρκα. Πολλοί περίμεναν γεμάτοι αγωνία σιωπηλοί και άλλοι προσευχόντουσαν στον Θεό με δάκρυα στα μάτια. Ήμασταν όλοι αρκετά κουρασμένοι και νιώθαμε πολύ φοβισμένοι και τρομαγμένοι, καθώς δεν ξέραμε τι θα αντικρίσουμε και τι μας περιμένει. Εκείνη τη στιγμή κατάλαβα πως εγώ και η οικογένεια μου ήμασταν πρόσφυγες. Ήταν μια πολύ τραυματική εμπειρία για εμένα. Έγιναν όλα πολύ ξαφνικά και η αβεβαιότητα για το μέλλον ήταν μεγάλη. Περιμέναμε όλοι να γίνει ένα θαύμα και να γυρίσουμε πίσω στα σπίτια μας, στις παλιές μας ζωές.

Ήταν η χειρότερη μέρα της ζωής μου. Αυτή η στιγμή θα μου μείνει για πάντα αξέχαστη στο μυαλό μου και όσος χρόνος και αν περάσει, θα σκέφτομαι τις εκφράσεις στα πρόσωπα των αγαπημένων μου και των άλλων Ελλήνων πηγαίναμε προς το άγνωστο.

Πηγές

- 1) ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5204/Istoria_G-Gymnasiou_html-empl/index8_38.html
- 2) ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1 :http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5204/Istoria_G-Gymnasiou_html-empl/index8_39.html

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΣΣΑΣ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

Το ταξίδι μου κράτησε είκοσι μέρες. Στο καράβι που μας μετέφερε στην Ελλάδα ήμασταν ο ένας πάνω στον άλλον. Κλαίγαμε νύχτα μέρα για το κακό που μας βρήκε. Είχαμε ο ένας τον άλλον και όλοι μαζί την Παναγία μαζί μας. Μετά τη Ρόδο πιάσαμε Πειραιά. Έβρεχε έντονα. Κάποιοι χωροφύλακες του λιμανιού μάς λένε: «Θα σας πάμε εμείς στην περιοχή της Κοκκινιάς». Ξεκινήσαμε όλοι μαζί. Περπατούσαμε μέσα στα λασπόνερα. Μας έβαλαν όλους μαζί σε μια αποθήκη που κάτω είχε άχυρα. Μας αντιμετώπιζαν σαν να είμαστε ζώα. «Τι θέλετε στον τόπο μας;». Δεν μας έδωσαν τίποτα να φάμε. Λίγο νερό να βρέξουμε τα χείλη μας. Μετά από δύο μέρες μας μάζεψαν, μας μέτρησαν, έγραψαν σε χαρτί τα ονόματά μας και μας πήγαν να μείνουμε σε κάποιες ξύλινες παράγκες. Μας μοίρασαν ψωμί, που δεν μπορούσες να το κόψεις με το χέρι σου τόσο σκληρό και μπαγιάτικο που ήταν, και νερό για τρεις μέρες. Οι ντόπιοι άντρες εμάς τις γυναίκες μάς κοίταζαν με περιφρόνηση σαν να είμαστε οι χειρότερες και μας αποκαλούσαν «Σμυρνιές», «Τουρκόσπορους» και πολλά άλλα. Δεν ήταν τίποτα εύκολο για εμάς τους Έλληνες της Σμύρνης. Στο τέλος αφεθήκαμε στο έλεος του Θεού. Εκείνος ήξερε. Δεν μας άφησε να χαθούμε.

Ειρήνη Χ., Από
την Σμύρνη
στην Κοκκινιά του Πειραιά

Πηγές :

Ο αγώνας των προσφύγων να ριζώσουν στην Ελλάδα,
Η αντίθεση γηγενών-προσφύγων.

Μια προσφυγική ιστορία

«Ήταν φθινόπωρο θυμάμαι, μετά το τέλος του ελληνοτουρκικού πολέμου όταν εμείς, οι Έλληνες της Μικράς Ασίας, έπρεπε να αφήσουμε πίσω τα σπίτια μας, τα οποία λεηλάτησαν οι Τούρκοι και να γυρίσουμε πίσω στην Ελλάδα. Το ταξίδι της επιστροφής προς την πατρίδα ήταν δύσκολο. Η ταλαιπωρία μας τεράστια και ο δρόμος, που έπρεπε να κάνουμε, μας φαινόταν βουνό. Το μόνο που έχει χαραχθεί στη μνήμη μου είναι οι φωνές των μικρών παιδιών και τα κλάματα των μωρών. Περίπου 900.000 Μικρασιάτες πρόσφυγες γύρισαν πίσω στην Ελλάδα. Δεν υπήρχε μόνο ένας λόγος που έφυγαν τόσα άτομα. Αν μέναμε πίσω ξέραμε πως είχαμε υπογράψει την καταδίκη μας, καθώς οι βιασμοί, οι βασανισμοί αιχμαλώτων, οι ακρωτηριασμοί, η ηθική οδύνη υπό το κλίμα του τρόμου και της απειλής του θανάτου δεν είναι συνθήκες για να ζήσει κάποιος άνθρωπος αλλά ούτε και για να κάνεις την οικογένεια σου, καθώς το μόνο που είχε μείνει πίσω ήταν τα συντρίμια από τα σχολεία και τα κτήρια από τα οποία είχαν γκρεμίσει οι Οθωμανοί Τούρκοι.

Όλα αυτά όμως δεν έγιναν σε ένα βράδυ. Ο πλήρης απολογισμός της καταστροφής αυτής συντελέστηκε ιστορικά σε δύο περιόδους 1914-1918 και 1920-1924. Όλα αυτά τα χρόνια βασανιζόμασταν και ξέραμε πως πρέπει να φύγουμε, αλλιώς αν δεν φύγουμε πολύ απλά θα μας σκοτώσουν. Πρώτα έφυγαν οι γυναίκες και τα παιδιά, δεν είχαν καμία επαφή με τους άντρες τους πίσω στη Σμύρνη. Θυμάμαι αμυδρά την μητέρα μου να ανησυχεί για το αν ζει ο πατέρας μου ή όχι. Επικοινωνούσαν μια στο τόσο με γράμματα, αλλά και πάλι δεν έλεγαν πολλά, όποτε και εμείς δεν ξέραμε ακριβώς τι γίνεται στη Σμύρνη. Μετά από λίγο καιρό οι γονείς μου έχασαν κάθε επαφή, ο μπαμπάς μου σταμάτησε να στέλνει γράμματα στη μαμά μου, η οποία δεν σταμάτησε να τον αναζητεί, διότι δεν ήθελε να πιστέψει πως υπάρχει περίπτωση να μην ζει ο άντρας της. Δεν θα σας κρύψω πως ακόμα έρχονται στιγμές από εκείνα τα τρομακτικά χρόνια στον ύπνο μου και ξυπνάω, γιατί νομίζω πως τα ζω για δεύτερη φορά. Μπορεί να ήμουν μικρό παιδάκι αλλά μέχρι να πεθάνω ο ήχος τον πυροβολισμών δεν θα φύγει από το μυαλό μου. Ο πόλεμος είναι άσχημο πράγμα με ακόμα πιο άσχημες επιπτώσεις για την κοινωνία, τόσο ο πόλεμος όσο και οι διωγμοί..»

Πηγές

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1

ΜΩΡΑΪΤΗΣ ΤΑΣΟΣ

«Μια προσφυγική ιστορία»

Ξημέρωσε και σηκώθηκα από το κρεβάτι μου βαρύς, σέρνοντας. Εχθές γυρίσαμε αργά από τον χορό του Τερζόγλου. Παίζαμε με τον Φώτη και την Ελένη, χορεύαμε με τους μεγάλους και φάγαμε του σκασμού.

Ο μπαμπάς μου ήταν λίγο ανήσυχος. Τον έβλεπα να συζητάει με κάποιους κυρίους για το πώς θα εξελιχθεί η κατάσταση. Η μαμά μου χαρούμενη, όπως πάντα, δοκίμαζε μεζέδες και παίνευε την κυρία Τερζόγλου για τα χρυσά της χέρια .

Τώρα στο σπίτι κοιτάω έξω από το παράθυρο της τραπεζαρίας. Στην προκουμαία υπάρχει πολύς κόσμος και αναταραχή. Θόρυβος και φωνές. Φωνάζω τους γονείς μου, ο μπαμπάς έχει κατέβει ήδη στην προκουμαία για να δει την κατάσταση. Η μαμά με αγκαλιάζει και μου λέει να μην φοβάμαι , αλλά στα μάτια της βλέπω μόνο αγωνία .

Ανοίγει η πόρτα και μπαίνει ο μπαμπάς βιαστικός, μας λέει να μαζέψουμε σε τσάντες λίγα πράγματα και να περιμένουμε. Πηγαίνω στο δωμάτιό μου , ντύνομαι και βάζω στην τσάντα μου τους βόλους μου, την σφεντόνα μου και το αγαπημένο μου βιβλίο. Στο δωμάτιό της η μαμά μου μαζεύει λίγα ρούχα για όλους και τα κοσμήματά της. Δεν μπορούσα να καταλάβω τι σημαίνει όλη αυτή η βιασύνη. Θα ταξιδεύαμε για κάπου ;

Κλείνουμε τα παντζούρια κοιτάζουμε όλοι πίσω μας λες και δεν θα ξαναερχόμασταν και κλειδώνουμε την πόρτα. Κατεβαίνουμε στην προκουμαία και όλος ο κόσμος είναι σε πανικό. Ψάχνουν όλοι για βάρκες. Μυρωδιά καπνού στον αέρα, η πόλη καίγεται.

Ο πατέρας μου προσπαθεί να μας βρει βάρκα για να μπούμε, η μητέρα μου κρατάει σφιχτά το χέρι. Η καρδιά μου χτυπάει δυνατά. Τι συμβαίνει, τι θα απογίνουμε ;

Χρόνια μετά, με γκρίζα πια μαλλιά περπατάω στην προκουμαία της Μυτιλήνης, κοιτάζω απέναντι. Ζω ξανά την αγωνία, τον φόβο, την απελπισία και θυμάμαι όσα περάσαμε μέχρι να μπούμε στο πλοίο και μετά σαν πρόσφυγες.

Νοσταλγώ ... Νοσταλγώ τα παιδικά μου χρόνια και τη Σμύρνη μου.

Πηγές:

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

Μια προσφυγική ιστορία

Πριν από πολλά χρόνια στη χώρα μου ξέσπασε πόλεμος και αναγκάστηκα να γίνω πρόσφυγας. Πίσω στη Σμύρνη είχα μια αρκετά καλή ζωή. Δεν είχε υπάρξει ποτέ καμία μεγάλη δυσκολία που η οικογένεια και εγώ δεν μπορέσαμε να ξεπεράσουμε.

Μετά τον πόλεμο όμως, όλα άλλαξαν. Γίναμε πρόσφυγες. Βιώσαμε καταστάσεις που κανένας άνθρωπος δεν θα έπρεπε να βιώνει. Περπατάγαμε μέρες ολόκληρες νιώθοντας τον λαϊμό μας να στεγνώνει και να καίει, οι πλάτες μας καμπούριαζαν ολοένα και πιο πολύ και τα ποδιά μας έκαιγαν τόσο πολύ, ώσπου δεν μπορούσαμε να τα κουνήσουμε άλλο. Έτσι, σταματάγαμε στην άκρη του δρόμου για να ξεκουραστούμε. Ελάχιστοι είχαν μαζί τους κουβέρτες, άλλοι είχαν παπλώματα και κάποιος είχε και ένα χράμι. Το βράδυ, όταν όλοι κοιμόντουσαν, εγώ και η αδερφή μου παρατηρούσαμε τους άγνωστους, που ξαφνικά έγιναν η ομάδα επιβίωσης μας. Γυναίκες, παιδιά, γέροι και άντρες όλοι μαζί περιπλανιόμασταν αναζητώντας βοήθεια σε μια ξένη χώρα. Τα πρωινά καμιά φορά συναναστρεφόμασταν με ντόπιους. Αρκετοί πρόσφυγες ζήτηγαν ή χρήματα ή φαγητό ή απλά βοήθεια. Οι ντόπιοι μας ή μας αγνοούσαν ή μας έβριζαν και μας πέταγαν σκουπίδια σαν να μην ήμασταν άνθρωποι άλλα κάτι ασήμαντο, που δεν άξιζε να σώσουν. Για περίπου έναν χρόνο καταφέραμε και καλλιεργούσαμε λαχανικά και φρούτα. Μετά ο τσιφλικούχος αυτός σταμάτησε να μας παραχωρεί το κτήμα. Όταν διαμαρτυρηθήκαμε κάλεσε τους χωροφύλακες και προς έκπληξή μου τους χτυπήσαν όλους χωρίς να κάνουν εξαίρεση ούτε στις γυναίκες ούτε στα παιδιά. Ευτυχώς, εγώ και η αδερφή μου προλάβσαμε και κρυφτήκαμε εγκαίρως.

Μήνες μετά, αφού είχαμε αρκετές απώλειες, βρήκαμε ένα κάλο καταφύγιο. Σιγά σιγά λάβαμε βοήθεια και ο καθένας άρχισε να φτιάχνει την καινούργια του ζωή.

ΠΗΓΕΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΗ 1

Μια προσφυγική ιστορία

Ήταν 27 Αυγούστου του 1922, όταν η Σμύρνη τυλίχτηκε στις φλόγες. Όλοι ψάχναμε έναν τρόπο να σωθούμε. Τρέξαμε πανικόβλητοι στην αποβάθρα μήπως και βρούμε κανένα καΐκι ή βαπόρι, για να μεταφερθούμε μακριά από το κακό. Άντρες, γυναικόπαιδα και ηλικιωμένοι ήταν στοιβαγμένοι στο μουράγιο και πάνω σε μαούνες. Ακούγαμε ουρλιαχτά και τα μάτια μας είχαν γουρλώσει από τον τρόμο, γιατί νομίζαμε ότι ερχόταν η συντέλεια του κόσμου. Με μεγάλη δυσκολία καταφέραμε να μπούμε σε καΐκι για Λέσβο και η αγωνία ήταν αμείωτη. Εκεί βασανιστήκαμε, κακοκοιμηθήκαμε και κακοφάγαμε, ως που πήραμε το βαπόρι για Πειραιά. δεκαπέντε μέρες μείναμε στο βαπόρι και έπειτα φτάσαμε στον Πειραιά, όπου μας κρατήσανε στα «σύρματα» για είκοσι μέρες. Οι πρώτες μέρες ήταν εφιαλτικές. Ταλαιπωρούμασταν από τον τύφο, τη γρίπη και τη φυματίωση, το φαγητό ήταν ελάχιστο και μέναμε είτε στον δρόμο είτε σε σκηνές. Όμως το χειρότερο από όλα ήταν η απώλεια της πατρίδας μας, της ζωής μας και των αγαπημένων μας προσώπων. Όλοι κλαίγαμε, τυραννισμένοι από τον πόνο και τη δυστυχία. Οι ντόπιοι δυστυχώς δεν μας θέλανε και μας κοίταζαν υποτιμητικά. Μας αποκαλούσαν «τουρκόσπορους» και «γιαουρτοβαπτισμένους». Ωστόσο, αντέχαμε όλα τα βάσανα μας, γιατί πιστεύαμε ότι θα έληγε ο πόλεμος γρήγορα και δεν θα αργούσε η μέρα επιστροφής. Όσπου στις 30 Ιανουαρίου 1923 υπογράφηκε στη Λοζάνη η συμφωνία της υποχρεωτικής ανταλλαγής πληθυσμών. Ήρθαν ή αναγκάστηκαν να μείνουν στην Ελλάδα περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Έλληνες και εκατοντάδες χιλιάδες μουσουλμάνοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις περιουσίες τους και να πάνε στην Τουρκία. Παρ' ότι εμείς οι πρόσφυγες εναντιωθήκαμε στην υπογραφή της συμφωνίας, κατά βάθος γνωρίζαμε ότι ήταν η πιο συμφέρουσα λύση για τη διαφύλαξη της ζωής μας, διότι ο Κεμάλ αρνούσαν κατηγορηματικά την επιστροφή μας. Μετά από λίγες εβδομάδες, το ελληνικό κράτος μάς εγκατέστησε στην Ανάβυσσο, για να μείνουμε μόνιμα. Το τι τραβούσαμε δεν λέγεται. Δεν είχαμε νερό και το ψωμί μας ήταν μπαγιάτικο. Ευτυχώς, βρήκαμε δουλειά στους ελαιώνες του Μελισουργού. Παρά τις δυσκολίες δεν το βάλαμε κάτω. Χτίσαμε το σπιτάκι μας και βρήκαμε δουλειά αλλού. Και σιγά σιγά όλα πήγαιναν προς το καλύτερο. Ξέραμε ότι είχαμε μπροστά έναν μεγάλο αγώνα, αλλά θα βρίσκαμε τη δύναμη, γιατί πλέον η Ελλάδα είναι η νέα μας πατρίδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3
ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1
ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Βράδυ Αυγούστου 1922. Ξαφνικά, αρχίζουν να βαράνε οι καμπάνες, η γειτονιά έχει σηκωθεί στο πόδι. Πριν καλά καλά καταλάβω τι έχει συμβεί ακούω ποδοβολητά και φωνές, ουρλιαχτά και θρήνους. Η μητέρα με σηκώνει, μου λέει να ντυθώ γρήγορα, να πάρω δύο κουβέρτες και νερό, την ώρα που εκείνη έκρυβε στον κόρφο της χρυσαφικά και λίρες. Κοιτώντας από το παράθυρο η νύχτα ήταν μέρα, η φωτιά είχε κιάλας πλησιάσει τα πρώτα σπίτια του οικισμού και το πύρινο τέρας δεν άφηνε τίποτα όρθιο στο διάβα του. Με δάκρυα στα μάτια βγήκαμε στον δρόμο, όπου το ανθρώπινο ποτάμι μάς παρέσυρε. Μετά βίας, προσπαθούσαμε να κρατηθούμε ενωμένοι, αφού νέοι, γέροι και παιδιά σπρωχνόμασταν προκειμένου να φτάσουμε στη θάλασσα και να γλιτώσουμε από την πύρινη λαίλαπα. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής οι σκηνές που διαδραματίζονταν ήταν τραγικές, παιδιά ξέφευγαν από τα χέρια των μαμάδων. Μανάδες ούρλιαζαν με απόγνωση και τρόμο, έφευγαν για να σωθούν και για να σώσουν τα παιδιά τους, όποιος έπεφτε τον ποδοπατούσαν και έχανε τη ζωή του, ενώ κάποιοι πιο αδύναμοι ηλικιωμένοι αρνούσανται πεισματικά, να αφήσουν το βιός τους και περίμεναν καρτερικά τον θάνατο στο μέρος, που έζησαν και μεγάλωσαν. Όσοι καταφέραμε, να επιζήσουμε από τη βία και τη μανία των Τούρκων, οι οποίοι ό,τι δεν κατέστρεφε η φωτιά, φρόντιζαν να καταστρέφουν εκείνοι στο πέρασμά τους, φτάσαμε στο μουράγιο. Ο συνωστισμός μεγάλος, όλοι έψαχναν τρόπο, να μεταφερθούν απέναντι στα νησιά, για να σωθούν και να αρχίσουν μια νέα και άγνωστη ζωή. Μάτια κλαμένα, πρόσωπα αφυδατωμένα βυθισμένα σε απόγνωση και θλίψη, ψυχές κατεστραμμένες. Καθισμένοι ο ένας δίπλα στον άλλο, σιωπηλοί, αμίλητοι περιμέναμε τις βάρκες σωτηρίας. Μια θάλασσα να φλέγεται και ένα τεράστιο «γιατί» να αιωρείται πάνω από την πόλη. Βλέποντας τον κίνδυνο όχι μόνο της φωτιάς αλλά και των Τούρκων, άνθρωποι βουτούσαν στη θάλασσα και

πνίγονταν, άλλοι πάλι των Τούρκων, άνθρωποι βουτούσαν στη θάλασσα και πηδούσαν στις ήδη γεμάτες βάρκες με αποτέλεσμα αυτές να βυθίζονται, καθώς ήταν υπεράριθμες. Σε μια τέτοια εφιαλτική νύχτα οι άνθρωποι έχασαν περιουσίες μιας

ζωής και αγαπημένα πρόσωπα, το χειρότερο όμως έχασαν την ψυχή τους, που σκλήρυνε και αγρίεψε. Μελανές σελίδες ιστορίας!!!

ΠΗΓΗ

3, σ.107

Μια προσφυγική ιστορία...

Ήταν μια συνηθισμένη και μουντή μέρα για εμάς τους πρόσφυγες της Σμύρνης. Έπρεπε να σηκωθώ να πάω στη δουλειά, την οποία δεν απολάμβανα καθόλου αλλά ήταν η μοναδική λύση, για να μπορώ να επιβιώσω μετά από την καταστροφή πριν από δύο χρόνια στη Μικρά Ασία. Όπως έψαχνα στα πράγματα μου την χλιοφορεμένη μου εργασιακή στολή, έπεσε από την πίσω θήκη μια παλιά τσαλακωμένη φωτογραφία από το τελευταίο πάρτυ που είχα πάει με τις φίλες μου, όταν ακόμα τα πράγματα ήταν ειρηνικά και χωρίς καταστροφές πίσω στη χώρα μου.

Αμέσως θυμήθηκα εκείνη την ημέρα. Ήμουν μόλις 17 και είχα πάει στο πάρτυ που διοργάνωνε το σχολείο μου, ήταν και θα είναι η πιο αξέχαστη ανάμνηση μου. Ήταν η τελευταία μου χρονιά στο σχολείο και προσπαθούσα να απολαύσω την κάθε στιγμή, μέχρι που όλα καταστράφηκαν μέσα σε κλάσματα δευτερολέπτου. Σχολεία, κτήρια, πάρκα, όλη η χώρα καταστράφηκε και εμείς φύγαμε χωρίς δεύτερη σκέψη. Αφήσαμε πίσω συντρίμια, τα σπίτια μας και τις καθημερινές μας συνήθειες. Άντρες, γέροι, γριές και γυναικόπαιδα παράτησαν τα καλά τους και ξεμείνανε στους δρόμους.

Οι πρόσφυγες που ήρθαμε μέσα σε μικρές βάρκες χιλιάδες άτομα. Πολλοί από εμάς έπεσαν στη θάλασσα και έδωσαν τέλος στη ζωή τους, γιατί δεν ήθελαν να αντικρίσουν τη συνέχεια. Αυτοί που επιζήσαμε τελικά, αποβιβαστήκαμε στις ακτές χωρίς στέγη και με τον πυρετό να μας τυραννάει. Οι συνθήκες, οι οποίες ζούσαμε, ήταν τραγικά δύσκολες. Οι πρόσφυγες δεν έχουν ό,τι δικαιούνται σε μια ξένη χώρα. Στον ελλαδικό χώρο εμάς, τους ανθρώπους που σωθήκαμε από την τούρκικη σφαγή, μας αποκαλούσαν «τουρκόσπορους» και «γιαουρτοβαφτισμένους». Στον ελλαδικό χώρο, η λέξη (πρόσφυγας) διαχεόταν στον κοινωνικό ιστό με υποτιμητικό τρόπο. Επίσης, κοιμόμασταν στο πάτωμα χωρίς πάπλωμα και σε άθλιες συνθήκες.

Τέλος, μετά από δύο κιόλας χρόνια καταφέραμε να φτιάξουμε τις ζωές μας εδώ αλλά δεν θα ξεχάσουμε ποτέ το κακό που συνέβη. Το να είσαι πρόσφυγας δεν είναι καθόλου εύκολο και εύχομαι πραγματικά να μην το νιώσει ποτέ κανείς άλλος το συναίσθημα αυτό.

ΠΗΓΕΣ:

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 – ΠΗΓΗ 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 – ΠΗΓΗ 3

ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ – ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΣΜΑΣΜΑΤΑ ΤΟ 3^ο

Μια προσφυγική ιστορία

Δεν θα ξεχάσω πότε την παλιά μου ζωή, τη Μικρά Ασία, το σπίτι μου, το χωράφι μου, τον φίλο μου τον Αλή που μεγαλώναμε μαζί σαν αδέρφια. Το χωριό μου. Πώς άλλαξαν όλα ούτε που το κατάλαβα. Μα ξαφνικά από μικρό παιδί αναγκάστηκα να γίνω άντρας. Είχαμε φύγει από το χωριό μας και κρυβόμασταν στη Σμύρνη σε κάτι οικογενειακούς φίλους, για να γλυτώσουμε τον σφαγιασμό που γινόταν στα χωριά.

Ένα μεσημέρι έγινε μεγάλη φασαρία. Μαθεύτηκε πως οι Τούρκοι έβαλαν φωτιά στην αρμενική συνοικία. Με άγχωσε πολύ αυτό. Το σπίτι που κρυβόμασταν ήταν κοντά σε αυτή τη συνοικία. Οι γονείς μου ήταν αναστατωμένοι. Κανείς δεν ήξερε τι γινόταν. Δεν αργήσαμε να δούμε τους πρώτους καπνούς της φωτιάς, να ακούσουμε κραυγές. Οι φήμες ήταν αλήθεια. Πανικός επικρατούσε παντού. Όταν η φωτιά πλησίασε, τρέξαμε να σωθούμε. Τρέξαμε προς την προκουμαία της Σμύρνης. Είχαμε ακούσει πως στο λιμάνι υπήρχαν συμμαχικά πλοία. Στον δρόμο όμως συναντήσαμε Τούρκους στρατιώτες. Ένας ζήτησε από τη μάνα μου τα δακτυλίδια της. Εκείνη από το άγχος της δεν μπορούσε να τα βγάλει και την αποκεφάλισαν μπροστά στα μάτια μου. Ήμουν σοκαρισμένος. Με τράβηξε ο μπαμπάς μου και αρχίσαμε να τρέχουμε σαν τρελοί. Κρυβόμασταν μέσα στα πλήθη για ώρες. Είχαμε ξαπλώσει πάνω σε πτώματα, για να φαινόμαστε σαν νεκροί.

Την επόμενη μέρα ήρθαν κάποια ελληνικά πλοία και στην προσπάθεια να επιβιβαστούμε σε ένα από αυτά, έπεσε ο πατέρας μου στη θάλασσα και πνίγηκε. Δεν ήξερε κολύμπι. Εγώ όμως, ούτε που ξέρω πώς, κατάφερα να επιβιβαστώ στο υπερωκεάνιο «Η Μεγάλη Ελλάς». Η κατάσταση στο πλοίο ήταν τραγική. Δεν υπήρχε χώρος να κουνηθούμε. Ήμασταν όρθιοι και εκτεθειμένοι για ώρες στο κρύο και τη βροχή. Δεν υπήρχε νερό ούτε φαγητό και για πολλούς ούτε ελπίδα. Πολλοί τρελάθηκαν και πήδαγαν στη θάλασσα να τελειώσει το μαρτύριο τους. Όταν φτάσαμε στον Πειραιά, οι περισσότεροι ήταν σε κατάσταση τραγική. Πεινασμένοι, άρρωστοι με ψείρες και κάθε είδους μόλυνση. Οι περισσότεροι πιστέψαμε πως θα τελείωναν εκεί τα βάσανα μας, αλλά κάναμε λάθος. Μας έγδυσαν και έκαψαν τα ρούχα μας, μας κούρεψαν γουλί για να φύγουν οι ψείρες και μας άφησαν στο κρύο να ζούμε μέσα σε πρόχειρες σκηνές.

Ευτυχώς, γνώρισα μια κυρία, την κυρία Ελένη, που είχε χάσει και αυτή την οικογένειά της στη Σμύρνη. Με βοήθησε, με ένιωθε σαν παιδί της και χάρη σε εκείνη τα κατάφερα. Μετά από δυο μήνες μάς μετέφεραν στον προσφυγικό οικισμό στον Βύρωνα. Μείναμε μαζί σε μια παράγκα και προσπαθούσαμε να επιβιώσουμε. Μαζί της μεγάλωσα και δεν θα μπορούσα να είμαι πιο ευγνώμων που τη γνώρισα. Και παρόλο που οι ντόπιοι μάς φώναζαν Τούρκους και Πρόσφυγες και δεν μας βοηθούσαν, σιγά σιγά ριζώσαμε στην Ελλάδα και μια καινούρια ζωή ξεκίνησε...

ΣΜΥΡΝΗ

Ο περίπατος μου στο κέντρο της Αθήνας σήμερα ήταν διαφορετικός! Ξαναβρήκα την Εμινέ, παιδική μου φίλη από τον τόπο καταγωγής μου, τη Σμύρνη.

Μεγαλώσαμε σε διαφορετικούς κόσμους, που συμβίωναν αρμονικά στα παράλια της Μ. Ασίας γύρω στο 1910. Εγώ στην ελληνική συνοικία, εκείνη στην τουρκική. Ζούσα σε ένα πολύ ωραίο και άνετο σπίτι - ο πατέρας μου ήταν έμπορος μπαχαρικών. Θυμάμαι τις μυρωδιές από τα μπαχάρια, τους πελάτες να μπαίνουν στο μαγαζί μιλώντας διαφορετικές γλώσσες, την Εμινέ κι εμένα να γελάμε προσπαθώντας να μαντέψουμε την καταγωγή του καθενός. Η κάθε μας μέρα ήταν ένα παιχνίδι! Κάθε Κυριακή, γυρνώντας από την εκκλησία με την οικογένειά μου, υποδεχόμασταν στο σπίτι όλους τους συγγενείς, σε τραπέζια με όλα τα καλά! Με την Εμινέ συναντιόμασταν τα απογεύματα στα σοκάκια της πόλης και παίζαμε μέχρι να βραδιάσει. Στην τουρκική συνοικία, η ζωή ήταν πιο μελαγχολική, αλλά εμείς είχαμε η μία την άλλη. Τα χρόνια περνούσαν πολύ όμορφα μέχρι τα έντεκά μας, όπου κάτι άρχισε να αλλάζει. Θυμάμαι τον πατέρα μου να ακούει στο ραδιόφωνο ότι στην εξουσία ανέβηκε ο Κεμάλ, «ο Τούρκος που ήθελε να μας διώξει από τη Σμύρνη» – φοβήθηκα! Οι συνήθειές μας δεν άλλαξαν, συνεχίσαμε να ζούμε ανέμελα, παρότι στην πόλη το κλίμα άρχισε να αλλάζει.

Ήταν γύρω στο 1921 όταν ο βασιλιά Κωνσταντίνος διέταξε τον ελληνικό στρατό να καταλάβει όσες περισσότερες πόλεις μπορούσε στο εσωτερικό της Τουρκίας για τη «Μεγάλη Ιδέα». Τα πράγματα όμως δεν ήρθαν όπως ήθελαν στην Ελλάδα και η Σμύρνη πλημμύρισε πρόσφυγες από τις γύρω περιοχές, η αρχή του τέλους! Θυμάμαι εκείνο το σκοτεινό καλοκαίρι του 1922, η Εμινέ ήρθε τρέχοντας σπίτι μας με και με αγκάλιασε κλαίγοντας, λέγοντάς ότι ο τουρκικός στρατός θα εισβάλει στη Σμύρνη. Μαζέψαμε ό,τι μπορούσαμε και φύγαμε για το λιμάνι, όπου περίμεναν τα πλοία να μας πάρουν – όμως αυτό δεν έγινε! Ακόμη θυμάμαι τις φωτιές από τις γειτονιές μας που καίγονταν, τη μυρωδιά του θανάτου που σκορπίστηκε παντού και τα κλαμένα μάτια της φίλης μου, καθώς την αποχαιρετούσα. Δεν την ξανάδα....μέχρι σήμερα!

Πηγές

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

Μια Προσφυγική Ιστορία

Η ιστορία του Νικόλαου Παπασωτηρίου από το χωριό Σαζάκι που βρίσκεται στη χερσόνησο της Ερυθραίας, απέναντι από τη Χίο, αποτελεί μια σημαντική μαρτυρία του δράματος των προσφύγων και των προβλημάτων που αντιμετώπισαν μετά την καταστροφή της Σμύρνης.

Ο Νικόλαος με την τετραμελή οικογένειά του, τον Ιανουάριο 1923, αναγκάστηκε να πάρει ό,τι απέμεινε από το σπίτι του και να βρεθεί μαζί με άλλους πρόσφυγες στο λιμάνι περιμένοντας το πλοίο για τη Χίο. Το χωριό τους λεηλατήθηκε από τους Τούρκους και όσοι επέζησαν από τις θηριωδίες τους επιβιβάστηκαν στο πλοίο. Το πλοίο ήταν γεμάτο με εξαθλιωμένους πρόσφυγες που κρατούσαν τα παιδιά τους στην αγκαλιά. Μανάδες που δεν άντεχαν την απειλή του θανάτου πετούσαν τα μωρά τους στη θάλασσα. Πολλοί μέσα στο πλοίο πέθαναν από τις κακουχίες, το κρύο και την ασιτία. Η οικογένεια του Νικόλαου κατάφερε να επιζήσει εξαιτίας τω λιγοστών προμηθειών που κατάφερε να μεταφέρει.

Έφτασαν στη Χίο μετά από δύο ημέρες και αποβιβάστηκαν στο λιμάνι. Στο λιμάνι τούς περίμεναν κυρίες που τους μοίρασαν ψωμί και τυρί. Ύστερα, τους μετέφεραν με ένα κάρο σε ένα μικρό χωριό για να καταλύσουν σε ένα ξύλινο παράπηγμα μαζί με άλλες δύο οικογένειες.

Οι οικογένειες που μοιράζονταν το παράπηγμα με την οικογένεια του ξεκληρίστηκαν από τον τύφο. Οι ντόπιοι κουβαλούσαν τα πτώματα με τα κάρα και τα έριχναν σε ομαδικούς τάφους. Παράλληλα, τα συσσίτια για απόρους δεν μπορούσαν να καλύψουν τις διατροφικές ανάγκες των προσφύγων και εκείνοι αναγκάζονταν να κλέβουν τα περιβόλια για να μην ταΐζουν τα παιδιά τους κουκουνάρια και αγκάθια. Τον Νικόλαο τον κυνήγησαν πολλές φορές στην αρχή οι αγροφύλακες. Αργότερα οι Χιώτες εκτίμησαν τη δεξιότητα του στην οικοδομική τέχνη και εξαιτίας της εργατικότητάς του, του έδιναν πολλές φορές μεροκάματο και ένα κομμάτι ψωμί για να ταΐσει τα παιδιά του. Δούλεψε σκληρά πολλά χρόνια και κατάφερε να μεγαλώσει τα παιδιά του και να χτίσει ένα σπίτι. Εκεί τελείωσε και η ζωή του.

Πηγές

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΕΣ 1 και 2

Η ΔΙΚΙΑ ΜΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το περσινό καλοκαίρι βρεθήκαμε στο εξοχικό μου στην Ανάβυσσο και ψάχνοντας ένα μπαούλο βρήκα κάποιες παλιές φωτογραφίες της οικογένειάς μου. Αναπαριστούσαν τους γονείς του παππού μου, όταν ζούσαν στη Σμύρνη πριν τη μικρασιατική καταστροφή. Συγκινήθηκα τόσο πολύ που παρακάλεσα τον παππού μου να μου διηγηθεί ό,τι γνώριζε .

Ο παππούς μου ενθουσιάστηκε με το ενδιαφέρον μου και γι' αυτό ξεκίνησε κατευθείαν να μου εξιστορεί τα γεγονότα. Αρχικά, μου είπε ότι κατά τη μικρασιατική καταστροφή, όταν οι βάρκες προσέγγιζαν στο λιμάνι, για να πάρουν τους καταδιωγμένους, το απελπισμένο πλήθος ορμούσε μπροστά για να φύγει, διότι ήταν η μόνη ελπίδα που τους είχε απομείνει· όμως, οι ναύτες τους απωθούσαν με ρόπαλα, επειδή δεν χωρούσαν άλλοι. Έπειτα μου διηγήθηκε ότι οι τουρκικές αρχές χαρακτήρισαν όλους τους ενήλικους άντρες ως αιχμάλωτους πολέμου, οι οποίοι δεν θα επιζούσαν μετά από τόσες κακουχίες που θα πέραναν. Έτσι, στην προκυμαία έμειναν οι γέροντες και τα γυναικόπαιδα και μάλιστα ένα από αυτά τα μωρά ήταν ο πατέρας του ελπίζοντας ότι κάποιος θα τους έσωζε. Μετά από πολλή προσπάθεια κατάφεραν να επιβιβαστούν σε ένα πλεούμενο. Οι συνθήκες όμως ήταν άθλιες, είχαν στριμωχτεί και πολλές φορές είχαν χώρο μόνο για να στέκονται στο κατάστρωμα. Εκεί ήταν εκτεθειμένοι άλλοτε στον καυτερό ήλιο και άλλοτε στην ψυχρή βροχή του ασταθούς κλίματος του Σεπτεμβρίου και του Οκτωβρίου. Συνάμα, ο τύφος και η ευλογιά σε αυτά τα καράβια σάρωναν και δεν υπήρχε κανείς που να μην είχε κατακλυσθεί από ψείρες. Πολλές γυναίκες και άντρες τρελάθηκαν, ενώ και πολλές γυναίκες γέννησαν. Όσοι επέζησαν αποβιβάστηκαν στις ακτές χωρίς στέγη, με τον πυρετό να τους τυραννάει, χωρίς κουβέρτες, χωρίς ζεστά ρούχα, χωρίς τροφή, χωρίς χρήματα. Τέλος, μετέφεραν την οικογένειά μας σε έναν πρόχειρο καταυλισμό Ελλήνων προσφύγων στη Θράκη στις όχθες του ποταμού Έβρου.

Βλέποντας τον παππού μου βουρκωμένο από τα λεγόμενα του, κατάλαβα τι είχε υποστεί το έθνος εκείνη την εποχή.

Βιβλιογραφία:

Σμύρνη: Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900 (ντοκιμαντέρ 1 ώρα και 13 λεπτά - 15 λεπτά)

Φωτόδεντρο: Η αποστολή μου στην Αθήνα, ΤΟ ΒΗΜΑ, 2010 Chater M [Η μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμών στην ιστορία]

«Ξένος εκεί ... Ξένος και εδώ»

... Φωτιά παντού, μας καίνε την πόλη μας, τη Σμύρνη μας. Πρέπει να βιαστούμε να κατέβουμε στην προκουμαία... Χριστέ μου, τι να βάλω μέσα στη βαλίτσα πώς να χωρέσω μια ζωή... Φωνές, κλάματα, κραυγές αγωνίας πόνος... Πυροβολισμοί ακούγονται! Δεν θα μείνει κανένας μας ζωντανός! Κλείνω την πόρτα του σπιτιού μου που εκεί έζησαν οι παππούδες μου, οι γονείς μου και εγώ.

Τα σοκάκια γεμάτο κόσμο να κατηφορίζει πανικόβλητος προς τη θάλασσα. Μας είπαν ότι μας περιμένουν καράβια, για να μας πάνε στην Ελλάδα στην Πατρίδα. Φωτιά, παντού πτώματα... Φτάνω στην προκουμαία, πού να χωρέσουν τόσο άνθρωποι, πού είναι τα καράβια; Βάρκες βουλιάζουνε δεν αντέχουν τόσο κόσμο. Γυρίζω το κεφάλι μου και ο ήλιος έχει κρυφτεί από τον καπνό. Η Σμύρνη φλέγεται. Φλέγεται η Πατρίδα μου, το σπίτι μου το βίος μου! Τώρα τι γίνεται; Πού θα πάω μόνη; Ξάφνου η κυρία Ελένη που είχε το καπελάδικο με τραβά και με πετά σε μια μαούνα μαζί με τα κουτσούβελα που κλαίγανε. Γρήγορα, γρήγορα πρέπει να φύγουμε... Μην κοιτάς πίσω μου είπε η κυρία Ελένη κάποια στιγμή θα γυρίσουμε. Αμίλητοι όλοι μέσα στη βάρκα, μόνο το κλάμα ενός μικρού αγοριού ακουγόταν που ήταν μόνο του, αφού μέσα στο χάος που επικρατούσε στην προκουμαία έχασε τους γονείς του. Ζωγραφισμένα στα πρόσωπα όλων μας, η θλίψη, ο φόβος και το άγνωστο. Άραγε τι θα γίνει; Θα φτάσουμε σώοι; Κι όμως φτάσαμε στον Πειραιά, φτάσαμε ζωντανοί! Δόξα τω Θεώ! Κατεβαίνουμε ένας ένας από τη μαούνα, δίνουμε τα ονόματά μας και κατευθιάν στο λοιμοκαθακτήριο! Νιώθω τέτοια απελπισία, τέτοια απόγνωση... Νύχτωσε. Μαζευτήκαμε όλοι σε μια ξύλινη αποθηκούλα. Εκεί, μας έβαλαν και μας έδωσαν από ένα κομμάτι ψωμί. Μαζεύτηκα στη γωνία, εξαντλημένη από την κούραση, καμία ενημέρωση για το αύριο που μας ξημερώνει. Βλέπω όμως μια απέχθεια προς εμάς στα πρόσωπα των Ελλήνων. Μάλιστα άκουσα κάποιον να λέει «Εδώ εμείς δεν μπορούμε να ζήσουμε, θα έχουμε και τους Τουρκόσπορους εδώ;» Τότε κατάλαβα ότι η ζωή μας στην Ελλάδα θα είναι πάρα πολύ δύσκολη. Ξεκινάνε τα βάσανα... Ξένος εκεί ... Ξένος και εδώ.

ΠΗΓΕΣ:

- ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

Πρόσφυγας στην ίδια μου την πατρίδα

Εγώ και η οικογένειά μου, ήμασταν θύματα της Μικρασιατικής καταστροφής. Το 1922, ζούσα στη Σμύρνη. Γεννήθηκα και μεγάλωσα εκεί σε μία όμορφη γειτονιά μαζί με ανθρώπους από διαφορετικά έθνη. Συναναστρεφόμουν με Έλληνες, Τούρκους και Αρμένιους. Ο πατέρας μου είχε ιδρύσει ένα εργοστάσιο καπνού και εγώ άρχιζα σταδιακά να αναλαμβάνω τα καθήκοντά μου.

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος, η ζωή μας άλλαξε. Οι περισσότεροι Έλληνες φοβόμασταν για την εξέλιξη του πολέμου και σκεφτόμασταν να καταφύγουμε στο εξωτερικό. Η σχέση μας με κάποιους Τούρκους είχε αλλάξει. Μας θεωρούσαν υπεύθυνους για τον πόλεμο και έγιναν επιθετικοί απέναντί μας. Κανένας, όμως, δεν περίμενε να εξελιχθούν έτσι τα πράγματα. Ο τουρκικός στρατός εισέβαλε στην πόλη και άρχισε η σφαγή των Ελλήνων και των Αρμενίων. Έβαλαν φωτιά στις περιουσίες μας σκοτώνοντας άντρες, γυναίκες και παιδιά χωρίς κανένα έλεος. Το σπίτι μας καταστράφηκε ολοσχερώς, αλλά εμείς ευτυχώς προλάβουμε να φύγουμε. Τρέχαμε με φόβο να μην μας πιάσουνε και φτάσαμε στο λιμάνι. Αντικρύσαμε μια τραγική κατάσταση. Άντρες και γυναικόπαιδα είχαν μαζευτεί εκεί έχοντας στα χέρια τους ό,τι πρόλαβαν να σώσουν. Μείναμε εκεί ένα 48ωρο, περιμένοντας να βρούμε ένα καράβι να ξεφύγουμε. Αναγκαστικά, δώσαμε τις οικονομίες μιας ζωής για να βρούμε έναν ασφαλή τρόπο διαφυγής προς την Ελλάδα.

Φτάνοντας στην Ελλάδα ξέραμε ότι η ζωή μας θα ήταν πια εντελώς διαφορετική από αυτή που είχαμε στη Σμύρνη. Αυτό που δεν περιμέναμε ποτέ ήταν η συμπεριφορά των συμπατριωτών μας απέναντί μας. Για να φάμε έπρεπε να προπληρώσουμε για το ψωμί μας, που παρόλα αυτά μας το φέρνανε μπαγιάτικο. Δεν μας έδιναν ίδιο μεροκάματο με τους ντόπιους και μας εκμεταλλεύονταν. Δεν μας αποδέχονταν και μας αποκαλούσαν Τουρκόσπορους και «γιαουρτοβαφτισμένους». Μας κορόιδευαν για τα ονόματα μας και δεν καταλάβαιναν τις συνήθειές μας. Δεν σέβονταν τις Σμυρνιές γυναίκες θεωρώντας τες και αποκαλώντας τες «πόρνες», λόγω της κοινωνικής τους ζωής.

Με την πάροδο του χρόνου, αρχίσαμε να εντασσόμαστε στο κοινωνικό σύνολο και να μας αποδέχονται και εμάς ως Έλληνες και όχι πια ως πρόσφυγες.

Πηγές

1 και 2, σελ. 121-122, ενότητα 44

Αναμνήσεις ενός πρόσφυγα

Μέχρι τον Μικρασιατικό Πόλεμο, ζούσαμε καλά στη Σμύρνη οι Χριστιανοί μαζί με τους Μουσουλμάνους. Κάναμε παρέα τα παιδιά των Ελλήνων με τα παιδιά των Τούρκων. Η οικογένεια μου ασχολούνταν με το εμπόριο και το ίδιο έκανα και εγώ τελειώνοντας το σχολείο.

Όταν ξεκίνησε ο πόλεμος, όλα άλλαξαν. Οι γονείς μου φοβόντουσαν την αντίδραση των Τούρκων και ήθελαν να φύγουμε στο εξωτερικό. Κανένας μας, όμως, δεν μπορούσε να σκεφτεί τι θα ακολουθούσε. Στις 27 Αυγούστου, οι Τούρκοι μπήκαν στη Σμύρνη και άρχισαν να σφάζουν όποιον Έλληνα έβρισκαν μπροστά τους. Έκαψαν τα σπίτια και τα μαγαζιά της ελληνικής συνοικίας της Σμύρνης. Δεν λυπήθηκαν τις γυναίκες και τα παιδιά ούτε σεβάστηκαν τους ηλικιωμένους. Χάσαμε πολλούς δικούς μας ανθρώπους. Οι περισσότεροι φίλοι μου εγκατέλειψαν την πόλη με όποιο μέσο βρήκαν. Κάποιοι έμειναν αρκετές μέρες στο λιμάνι μέχρι να στριμωχτούν σε κάποιο καράβι για να φύγουν. Εγώ και η οικογένειά μου ήμασταν από τους λίγους τυχερούς, που κατάφεραν να σωθούν, καθώς μας έκρυψαν κάποιοι φίλοι στο σπίτι τους. Δεν θα ξεχάσω ποτέ την εικόνα της καμένης και κατεστραμμένης Σμύρνης.

Όταν μάθαμε για τη Σύμβαση της Λοζάνης και την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών χαρήκαμε. Σκεφτήκαμε ότι θα μπορούσαμε να κάνουμε μια νέα αρχή στην πατρίδα μας, την Ελλάδα. Όμως, τα πράγματα δεν έγιναν όπως τα περιμέναμε. Όταν φτάσαμε στην Ελλάδα, ζήσαμε για μεγάλο διάστημα σε δύσκολες συνθήκες. Δεν είχαμε χρήματα, στέγη ή φαγητό. Οι ντόπιοι μάς αντιμετώπιζαν ρατσιστικά και προσβλητικά. Δεν μας έπαιρναν στις δουλειές τους θεωρώντας μας κατώτερους. Κορόιδευαν τα ονόματά μας και μας έλεγαν Τούρκους. Πέρασε αρκετός καιρός μέχρι να μας συνηθίσουν και να μας σεβαστούν.

Όσα χρόνια και αν περάσουν, θα θυμάμαι πάντα την καταστροφή της Σμύρνης και όλα αυτά που έζησα ως πρόσφυγας στην ίδια μου την πατρίδα.

Πηγές

3 (Ενότητα 38)

1 και 2 (Ενότητα 44)

ΤΣΟΓΚΑΣ ΗΛΙΑΣ
(διάκριση)

Το ημερολόγιο ενός πρόσφυγα

Δευτέρα 13 Αυγούστου 1928

Αγαπητό ημερολόγιο,

Σήμερα είναι πολύ δύσκολη ημέρα. Μετά την εξέγερσή μας για την απαγόρευση της καλλιέργειας της ελιάς, ο τσιφλικούχος μάς ανάγκασε να παρευρεθούμε όλοι οι σμυρναίοι στην κεντρική πλατεία. Είμαι σίγουρος ότι κάτι κακό ετοιμάζει. Από τότε που αναγκαστήκαμε να ξενιτευτούμε κάνεις δεν μας βοηθά, αντίθετα όλοι μας περιφρονούν και μας χλευάζουν.

Έτσι αποφάσισα να γράψω την ιστορία μου ~~καθώς~~ καθώς δεν ξέρω πότε και αν θα ξαναδώ το παιδί μου. Θα ήθελα να γνωρίζει μεγαλώνοντας, για την καταγωγή του, για τρόπο που μας αντιμετωπίζουν οι ξένοι και οι υπόλοιποι Έλληνες, για την ιστορία του. Μετά από τη σφαγή της Σμύρνης, όσοι επιζήσαμε γίναμε πρόσφυγες και διαφύγαμε στην Ελλάδα. Εδώ, κανείς δεν μας δέχεται, αντιθέτως μας χλευάζαν θεωρούν Τούρκους. Μας αποκαλούν τουρκόσπορους και μας περιθωριοποιούν. Το όνομα «Σμυρνιές», όπως αποκαλούμε τις γυναίκες μας, το χρησιμοποιούν για να χαρακτηρίσουν τις εκδιδόμενες γυναίκες. Ακόμα, οι φασίστες βρήκαν αφορμή από τον ρατσισμό που μας δείχνουν οι ντόπιοι και θέλουν να μας αναγκάσουν να φοράμε ένα κίτρινο περιβραχιόνιο, το οποίο να μας διαχωρίζει από τους υπόλοιπους Έλληνες, είναι σύμβολο κατωτερότητας. ~~Θ~~

Επιπλέον, δεν εχουμε να φάμε και να πιούμε νερό, για να πάρουμε ένα καρβέλι ψωμί πρέπει να το παραγγείλουμε και να περιμένουμε να έρθει την επόμενη μέρα, μισό και μπαγιάτικο. Πληρώνουμε περισσότερο από τους ντόπιους, σχεδόν τα διπλά... Ο τρόπος που έβγαζα εγώ το ψωμί μου, όπως και πολύ άλλοι συντοπίτες μου, ήταν η εργασία στους ελαιώνες, όπου δουλεύαμε από το 1926 μέχρι το 1927. Φέτος, όμως, απαγορεύτηκε η καλλιέργεια των ελαιόδεντρων. Έτσι, εγώ, όπως και πολλοί άλλοι, διαμαρτυρηθήκαμε πριν από μια εβδομάδα, την Παρασκευή 6 Αυγούστου 1928, ώστε να γίνει δεκτό το αίτημά μας και να μας επιτρέψουν να καλλιεργήσουμε ξανά. Η διαμαρτυρία απέτυχε, τερματίστηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα από τις τοπικές αρχές, οι οποίες μας ξυλοκοπήσαν.

Σήμερα, μας ανακοίνωσαν πως πρέπει να συγκεντρωθούμε στην κεντρική πλατεία. Ελπίζω να μην πρόκειται για άλλη μία απαγόρευση, έχουμε την ανάγκη να ενταχθούμε στο σύνολο χωρίς διαχωρισμούς και νέες βίαιες καταστάσεις. Εν πάση περιπτώσει, διατηρώ την αισιοδοξία μου...

Πηγές:

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 «Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο», ΠΗΓΕΣ 1 και 2.

«Μία προσφυγική Ιστορία»

Η Μικρασιατική περιπέτεια άλλαξε την Ελλάδα σε μεγαλύτερη κλίμακα από οποιοδήποτε γεγονός της ιστορίας. Πρόκειται για ένα γεγονός που οδήγησε στην ολοκλήρωση ενός ενιαίου έθνους μετά την αναγκαστική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία. Η ενσωμάτωση 1.300.000 προσφύγων συνιστούσε θάρρος και μεγαλοψυχία.

Ακούω ακόμα μέσα μου την φωνή της Αϊβαλιώτισσας γιαγιάς μου, να λέει και να ξαναλέει όλα όσα έγιναν στο σπιτικό μας εκείνες τις ημέρες του 1922. Για τη μετέπειτα ζωή τους, για τις αβάσταχτες απώλειες. Παρηγοριέμαι με αυτή την ιστορία και νιώθω μία κρυφή χαρά και υπερηφάνεια, γιατί όλοι αυτοί ήταν δικοί μου άνθρωποι.

Μετά τον ξεσηκωμό με δάκρυα στα μάτια και αγκαλιές έφυγαν όλοι από τον τόπο τους. Η μάνα της γιαγιάς μου είχε φτιάξει τρεις μπόγους με τα απαραίτητα. Σε έναν από αυτούς έχωσε τις οικονομίες για ώρα ανάγκη.

«Γρήγορα πάμε μήπως και καταφέρουμε να μπούμε σε κανένα πλοίο» φώναζε και ξαναφώναζε η γιαγιά μου. Έκλεισε τις πόρτες και τα παράθυρα και ήταν έτοιμοι να ξεκινήσουν. Τον παππού και τον θείο ήταν σαν να τους είχαν ξεχάσει, γιατί ήταν στον πόλεμο και δεν ξέρανε τι είχαν απογίνει. Η γιαγιά και οι υπόλοιποι περπατούσαν κάτω από τον ήλιο κρατώντας τους μπόγους για το λιμάνι. Στην αποβάθρα που άλλοτε ήταν γεμάτη με μεγάλα βαπόρια, βρισκόταν μόνο ένα καϊκι και αυτό ξεχείλιζε από κόσμο. Μπήκανε στην ουρά πιασμένοι χέρι χέρι για να μην χαθούνε. Προχωρούσαν αργά αργά. Την ώρα που πήγαν να μπουν στο καϊκι ακούστηκαν τουφεκιές. Ανέβηκαν με μεγάλη δυσκολία τελευταίες. Αμέσως το καϊκι ξεκίνησε, προχωρούσε μέσα στα νησιά του Αιγαίου και ερχόταν στην Ελλάδα, χωρίς να ξέρουν τι τους περιμένει. Με οδηγό την ελπίδα και μεγάλη πληγή μέσα τους γι' αυτά που άφησαν πίσω, τους δικούς τους ανθρώπους και τις περιουσίες τους.

Η Μικρασιατική καταστροφή ήταν ολέθρια για τους ξεριζωμένους Έλληνες που έφτασαν πρόσφυγες στη χώρα καταγωγής τους. Για την κατοπινή εξέλιξη της Ελλάδος η μετάγχιση ανθρώπινου δυναμικού από την Μικρά Ασία είχε ευεργετικά αποτελέσματα για τη χώρα, στην οικονομία, στα γράμματα και στις τέχνες.

Πηγή

3 Ενότητα 38

Μία προσφυγική Ιστορία

Ένα εκατομμύριο Έλληνες περίμεναν στα παραλία έχοντας εγκαταλείψει τα πλούσια υπάρχοντά τους. Με τον τρόπο ζωγραφιστό στα μάτια τους και στην ψυχή τους προσπαθούσαν να φτάσουν στα πλοία, για να τους φέρουν στην Ελλάδα.

Στις 30 Ιανουαρίου του 1923 υπογράφηκε η συνθήκη της Λοζάνης, με την οποία αποφασίστηκε να γίνει ανταλλαγή πληθυσμών. Δηλαδή, Έλληνες από την Τουρκία θα ερχόντουσαν στην Ελλάδα εγκαταλείποντας τις περιουσίες τους και Οθωμανοί της Ελλάδας θα πήγαιναν στην Τουρκία. Στην Ελλάδα μετά από αυτή την καταστροφή ήρθαν περίπου ενάμιση εκατομμύριο πρόσφυγες.

Και εδώ έγινε το θαύμα. Μια χώρα όπως η Ελλάδα, η οποία είχε πολλή φτώχεια, κατάφερε μέσα από τεράστιες δυσκολίες να αφομοιώσει τους πρόσφυγες και να προκόψουν και αυτοί και η Ελλάδα σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό.

Τέτοιες ή παρόμοιες ιστορίες έχουν βιώσει πολύ λαοί στον κόσμο. Τώρα, θα σας διηγηθώ μια δική μου ιστορία από εκείνη την εποχή.

Εγώ όταν ήρθα με την οικογένεια μου στην Αθήνα, μας τοποθέτησαν με σκηνές στη Φιλαδέλφεια και έτσι ξεκίνησε ο Γολγοθάς.

Όταν πια εγκατασταθήκαμε στην Ελλάδα η δυστυχία πλημμύριζε καθημερινά την ψυχή μας. Είχαμε αφήσει πίσω τα πλούτη μας, την υπέροχη καθημερινότητά μας και εδώ μείναμε χωρίς ψωμί, χωρίς νερό, χωρίς μπάνια και τουαλέτες, πέρα από όλα αυτά τα απαίσιμα πράγματα, που βιώναμε, ένα ακόμα ήταν ότι οι ντόπιοι οι οποίοι μάς έκαναν υβριστικά σχόλια και μας κοροΐδευαν με χλευαστικές εκφράσεις, όπως «τουρκόσποροι», διότι η καταγωγή μας ήταν μικρασιατική. Επίσης, πολλές γυναίκες τις αποκαλούσαν Σμυρνιές υπονοώντας «πόρνες», διότι ήθελαν να τις υποβαθμίσουν.

Με τον καιρό όμως και εμείς οι πρόσφυγες σταθήκαμε στα πόδια μας και με τη βοήθεια του κράτους. Αλλά και οι ντόπιοι άρχισαν να υιοθετούν στοιχεία του πολιτισμού μας, της μουσικής μας, των γραμμάτων και των τεχνών (ποίηση και λογοτεχνία).

Τελειώνοντας θα ήθελα να κρατήσετε μια συμβουλή από μια γυναίκα πρόσφυγα. «Πότε μην φέρεσαι απαξιωτικά σε λαούς και ομάδες που η ατυχία τους τους ανάγκασε να ζητήσουν τη βοήθεια και την ανθρωπιά σου.»

Πηγές

ΕΝΟΤΗΤΑ 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922), ΠΗΓΗ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 39 Εξελίξεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον μικρασιατικό πόλεμο, ΠΗΓΗ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο, ΠΗΓΗ 2

ΧΑΤΖΗΚΙΟΣΕΓΙΑΝ ΝΤΑΪΑΝΑ
(διάκριση)

«Μία μικρή προσφυγική ιστορία»

Από τότε που ήμουνα μικρή η γιαγιά μου έλεγε πάντα να είσαι περήφανη που είσαι Αρμένισσα γιατί εγώ όταν ήμουνα μικρή υπήρχαν άνθρωποι που δεν μας ήθελαν και μας έδιωξαν όπως τους Έλληνες. Συνέχιζε και μας αφηγούνταν μία ιστορία που αργότερα κατάλαβα ότι ήταν αληθινή.

«Από ότι θυμάμαι άρχιζε κάπως έτσι. Οι μέρες περνούσαν ευχάριστα στην κοσμοπολίτικη Σμύρνη πηγαίνοντας τα πρωινά για ψώνια και το βράδυ σε εκδηλώσεις. Δεν δίνουμε σημασία στις εξελίξεις του πολέμου μέχρι που Κεμαλικοί μπήκαν στη Σμύρνη. Εκείνη την ημέρα η Αρμενική συνοικία τυλίχθηκε στις φλόγες αναγκάζοντάς μας να εγκαταλείψουμε τα σπίτια μας. Αργότερα και η ελληνική συνοικία κάηκε. Τότε Έλληνες και Αρμένιοι εγκλωβισμένοι στο μουράγιο περιμέναμε ένα θαύμα περπατώντας στο λιμάνι ρωτώντας απεγνωσμένα αν κάποιο καράβι θα ερχόταν. Άκουσα ότι Κεμαλικοί βασάνιζαν όποιον έμενε πίσω και ότι ένας Αρμένιος τους είδε να βάζουν φωτιά στη συνοικία. Είχαμε λίγα χρήματα που προλάβουμε εγώ και η μητέρα μου να πάρουμε. Με αυτά τα χρήματα εξασφαλίσαμε τις θέσεις μας ένα μικρό σάπιο ξύλινο καράβι. Αναχωρήσαμε πριν φτάσει η φωτιά στο λιμάνι είδαμε την αγαπημένη πόλη μας να καίγεται άνθρωποι να κολυμπούν για να σωθούν και καπετάνιους να χτυπούν όσους ήθελαν να μπουν στα καράβια. Μετά από πολύωρο ταξίδι φτάσαμε στην Ελλάδα. Εκεί μας έβαλαν σε πρόχειρες συνοικίες και μας φιλοξένησαν. Είχα χάσει τις φίλες μου. Τον πατέρα μου δεν τον ξαναείδα. Είχα μόλις αφήσει το μεγάλο σπίτι μας και έμενα σε ένα μικρό μονώροφο σπίτι στον Νέο Κόσμο. Υπήρχαν πολλές παράγκες αλλά και αρκετά σπίτια για τους πρόσφυγες. Γνωρίστηκα με τον σύζυγό μου στη γειτονιά. Αρμένιος και αυτός στην προσπάθειά μας να κρατήσουμε ζωντανό τον εθνικό μας χαρακτήρα ιδρύσαμε ένα αρμενικό σχολείο και μία αρμενική εκκλησία. Παρότι κουραστική και δύσκολη ζωή ζήσαμε χαρούμενα χρόνια.»

Τελείωνε την ιστορία της λέγοντας «ταλαιπωρήθηκα αλλά τουλάχιστον εσύ και τα αδέρφια σου έχετε μία άνετη ζωή».

Πηγές:

1. Ντοκιμαντέρ: «Σμύρνη. Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης»
2. Σχολικό βιβλίο ιστορίας. σ. 109

ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΙΛΗ
(διάκριση)

Το τέλος της Σμύρνης

Ακόμα θυμάμαι! Ποτέ δεν θα ξεχάσω την πανέμορφη πατρίδα μου την Σμύρνη. Με τις πανέμορφες συνοικίες της, την πλούσια αγορά της. Θυμάμαι χαρακτηριστικά όταν ήμουν παιδάκι 10 χρονών κατέβαινα με τη γιαγιά μου στην αγορά και πηγαίναμε στο μαγαζί του κύριου Γιώργη και μου έπαιρνε καραμέλες. Η μητέρα μου πάντα τη μάλωνε της έλεγε «Μην της κάνεις τα χατίρια, θα μου την κακομάθεις», αλλά εκείνη δεν την ενδιέφερε. Αχ η γλυκιά μου η γιαγιά, πόσο την αγαπούσα!

Κάθε πρωί πηγαίναμε στην προβλήτα με τον αδερφό μου τον Κώστα και παίζαμε με τα άλλα παιδιά. Εκεί, έβλεπα εκατοντάδες πλοία, άλλα ερχόντουσαν άλλα έφευγαν το κάθε ένα με κάτι διαφορετικό να παραδώσει. Δυσκολευόμουν τότε να καταλάβω τι έκανε τη Σμύρνη τόσο ξεχωριστή και τόσο επιθυμητή, που πολλοί άνθρωποι ταξίδευαν από πολύ μακρινά μέρη για να την επισκεφτούν. Η έντονη νυχτερινή ζωή της, η φυσική ομορφιά της και η αξιοζήλευτη αρχιτεκτονική της με τα πέτρινα τα σπίτια νομίζω αρκετά, για να προκαλέσουν σε έναν απλό ταξιδιώτη την περιέργεια να τα γνωρίσει.

Ακόμα και εγώ που ήμουν μικρό κοριτσάκι αναγνώριζα το μίσος που έβγαζαν κάποιοι Τούρκοι στους Έλληνες. Υπήρχαν όμως και αρκετοί Τούρκοι που αγαπούσαν του Έλληνες, όπως ο φίλος του πατέρα μου ο Aslan, που στα Ελληνικά σημαίνει λιοντάρι, ο οποίος μας βοήθησε στη διαφυγή μας μέσω θαλάσσης από τη Σμύρνη κατά τη διάρκεια της καταστροφής της.

Ήταν Τρίτη 8 Απριλίου του 1919, όταν Έλληνες στρατιώτες αποβιβάστηκαν στο λιμάνι της Σμύρνης. Το λιμάνι ήταν γεμάτο από Έλληνες, άλλοι φώναζαν, άλλοι τραγουδούσαν, άλλοι έτρεχαν να τους φιλήσουν από την απερίγραπτη χαρά τους. Τα πράγματα είχαν ξεκινήσει και γινόντουσαν περίεργα. Άκουγα συζητήσεις των γονιών μου που εξέφραζαν τον φόβο τους για πόλεμο. Δεν ήξεραν τι να κάνουν, μόλις είχαν γίνει οι εκλογές του 1920 και ο Βενιζέλος είχε φύγει από την Ελλάδα. Όλοι ήμασταν φοβισμένοι και νιώθαμε ανήμποροι. Η Σμύρνη ήταν ντυμένη στα μαύρα, ποτέ μου δεν την είχα ξαναδεί έτσι.

Ήταν 27 Αυγούστου του 1922. Αυτή η ημερομηνία θα μείνει για πάντα χαραγμένη στο μυαλό μου. Ήμουν 10 χρονών κορίτσι όταν οι Κεμαλικοί μπήκαν στη Σμύρνη. Οι εικόνες στο μυαλό μου είναι οι ίδιες ακριβώς όπως ήταν και τότε. Είδα μητέρες να σφαγιαζονται, είδα παιδιά με τα οποία έπαιζα κάθε μέρα στο λιμάνι να βρίσκονται κρεμασμένα στους δρόμους, είδα οικογένειες να χωρίζονται, ένιωσα τον πόνο και τη θλίψη των μητέρων που σπάραζαν πάνω από τα πτώματα των παιδιών τους, είδα το σπίτι μου να καίγεται, ΕΙΔΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ.

Πηγές

Σμύρνη Η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης 1900-1922 (ντοκιμαντέρ)
Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου

ΧΟΤΖΑΪ ΝΕΦΕΛΗ

Μια προσφυγική ιστορία

Όλα ξεκίνησαν στις 13 Σεπτέμβριου του 1922, όταν οι Τούρκοι εισέβαλαν στη Σμύρνη. Όλος ο κόσμος είχε πανικοβληθεί. Έτρεχαν όλοι να ανέβουν στις μαούνες, που βρίσκονταν στο μουράγιο, για να προλάβουν μια θέση για αυτούς και τα παιδιά τους. Είχαμε ξεμείνει στους δρόμους με μια μονάχα κουβέρτα να την μοιραζόμαστε όλοι. Σαν χθες θυμάμαι τις κραυγές των ανθρώπων που έτρεχαν και αφήσαν όλα τα υπάρχοντα τους πίσω αναρωτώμενοι εάν θα ζήσουν η όχι. Ο αγώνας μας για να ριζώσουμε στην Ελλάδα ήταν τεράστιος. Ούτε νερό να πιούμε δεν είχαμε και για να φάμε να κομμάτι ψωμί, έπρεπε να το πάρουμε από το Λαύριο και να το πληρώσουμε μια μέρα μπροστά. Μας το έφερναν με γαϊδούρια μπαγιάτικο και κομματιασμένο. Οι ντόπιοι αλβανόφωνοι Καλυβιώτες μάς αποκαλούσαν Τούρκους με υποτιμητικό ύφος. Τους ζητούσαμε να μας δώσουν ένα τσαμπί σταφύλι από τα χωράφια τους και δεν μας έδιναν. Το 1928 ο τσιφλικούχος μάς απαγόρευσε την καλλιέργεια. Όλοι ξεσηκωθήκαμε μαζί με τα γυναικόπαιδα και διαμαρτυρηθήκαμε. Τότε ο τσιφλικούχος έφερε χωροφυλακές από το Κορωπί και το Λαύριο να μας χτυπήσουν. Μαζί με όλους τους άλλους έβαλαν και εμένα φυλακή... Μας είχαν ξεχωρίσει εμάς τους Σμυρναίους από τους υπολοίπους Έλληνες και μας αποκαλούσαν «τουρκόσπορους» και «γιαουρτοβαφτισμένους» με υποτιμητικό τρόπο. Ακόμα χειρότερα απαιτούσαν να φορέσουμε εμείς οι προσφυγές κίτρινα περιβραχιόνια, για να μας διακρίνουν οι Έλληνες και να μας αποφεύγουν. Επίσης, για τους Έλληνες προσφυγές και τις περιουσίες τους ήταν υποχρεωτική η συμφωνία της ανταλλαγής πληθυσμών που υπογράφηκε στη Λοζάνη στις 30 Ιανουαρίου του 1923. Το υποχρεωτικό της μετακινήσεως σήμαινε ότι πολλοί από τους προσφυγές θα μπορούσαμε να εγκατασταθούμε στα οικήματα και τις γεωργικές εκτάσεις των 400.000 μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών, αλλά δεν επαρκούσαν, γιατί ήμαστε πάνω από ένα εκατομμύριο.

Πηγές:

Ενότητα 38 Ο μικρασιατικός πόλεμος (1919-1922) ΠΗΓΗ 3

Ενότητα 44 Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο ΠΗΓΕΣ 1, 2

Μια προσφυγική ιστορία

Αχ Σμύρνη μου...! Σπίτι μου, πατρίδα μου... Αναμνήσεις παλιές, αλλά τόσο ζωντανές. Η Σμύρνη, ένα εμπορικό σταυροδρόμι μεταξύ Δύσης και Ανατολής, μια από τις πιο εξέχουσες και πλούσιες πόλεις στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ένα στολίδι της γης, εκεί όπου συνυπάρχουν άνθρωποι από όλο τον κόσμο, χαρίζοντας της ένα μοναδικό και εκπληκτικό κοσμοπολιτισμό, εκεί που η τζαζ, η κλασική μουσική, οι ιταλικές οπερέτες, πλημμύριζαν την προκουμαία, άριστα σχολεία, περίτεχνες εκκλησίες, μέχρι που όλα χάθηκαν.

Εγώ, ούσα γυναίκα με τον σύντροφό μου και τα δύο παιδιά μου, ζούσαμε μια υπέροχη ζωή στη Σμύρνη, είχαμε ένα εστιατόριο στην προκουμαία και ήμασταν σε μια αρκετά καλή οικονομική κατάσταση.

Ήταν έξι τα χαράματα, όταν η οικογένειά μου και χιλιάδες ακόμη οικογένειες αναμέναμε με τεράστια ανυπομονησία την άφιξη του ελληνικού στρατού στην Σμύρνη, όταν... Εφτά ακριβώς διακρίναμε τα πρώτα φουγάρα στον ορίζοντα, η στιγμή αυτή ίσως να ήταν η καλύτερη στιγμή της ζωής μου, ένιωσα επιτέλους μετά από την λήξη του μεγάλου και φριχτού πολέμου την απελευθέρωση και το αίσθημα ασφάλειας, ότι επιτέλους τα παιδιά μου θα ζούσαν χωρίς φόβο, ότι ο πόλεμος τελείωσε οριστικά. Το πλήθος ζητωκραύγαζε και φώναζε με όλη του τη δύναμη, τότε ήταν που ξαναείδα την πόλη μου ευτυχισμένη. Το όνειρο όμως δεν κράτησε για πολύ, καθώς ο Βενιζέλος έλαβε από το συνέδριο του Παρισιού άδεια επέκτασης της ελληνικής κατοχής. Τα πράγματα κατάλαβα ότι δεν θα εξελιχθούν τόσο καλά. Όπως τα είχα προβλέψει, τον Αύγουστο του 1921, η νέα φιλοβασιλική κυβέρνηση αγνοώντας τη στάση των μεγάλων Δυνάμεων και το ενισχυμένο οικονομικά, διπλωματικά και στρατιωτικά Οθωμανικό κράτος, αποφάσισε να συνεχίσει τον πόλεμο, ο οποίος κόστισε χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες.

Το αποκορύφωμα έγινε στις 27 Αυγούστου 1922, όλα πάγωσαν, όλα τελείωσαν, οι κεμαλικοί μπήκαν στη Σμύρνη. Η πόλη παραδόθηκε στις φλόγες, Έλληνες και Αρμένιοι κάτοικοι στη σφαγή, ένας από αυτούς και ο άντρας μου, τον πιάσανε και τον σφάξανε δημοσίως. Ένα δάκρυ πρόλαβε να κυλήσει από το μάγουλο μου, αλλά δεν είχα καιρό για τίποτα παρά να πάρω τα παιδιά μου και να τρέξω στην προκουμαία η μέρα προβλεπόταν δύσκολη...

ΠΗΓΕΣ

<https://www.youtube.com/watch?v=trrCA77LDow>

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5204/Istoria_G-Gymnasiou_html-empl/index8_38.html

«Τι να θυμηθώ τι να ξεχάσω
απ' όσα πέρασα»

άλμπουμ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ